

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

"חנוך לנער על פי דרכו". דבר לנער בלשון נוכח, כפי שהוא באמת.
למד אותו לעמוד בכנות ובישירות נוכח פני ה', ו'להסתכל בעינים'
של עצמו, של חבריו ושל המציאות כולה.

[מתוך השיעור 'חנוך לנער']

פרשת מטות-מסעי תש"פ

אי אפשר להגיע לבית הכנסת? הרשם לקבלת נפלאות בדוא"ל: itiel@pnimi.org.il

הגליון מוקדש לעילוי נשמת מיכל בת חנינה אביטל - נפטרה כ"ג סיון תש"פ

מטות-מסעי ה'תש"פ

04

דבר אליו

נקודה מעובדת
הפניה לה' כנוכח בשלשה ממדים
עולמות-נשמות-אלקות

05

"אתה" - מקור הרפואה

"להשכילך בינה" (5-6) ח"ב
התבוננות בברכת 'רפאנו' ובכח
למצוא חן בעיני ה' ולהמשיך רפואה

11

חנוך לנער

פן ל"א מהספר 'שבעים פני חן'
חינוך לכנות ביחס הישיר
בין אדם למקום ובין אדם לחברו

21

אין רע יורד מלמעלה

מתוך שיעור ההילולת הרמב"ם
עיון בשרש הרע בדברי הרמב"ם

24

"מגדל הפורח באויר"

אור החיים לפרשת מטות
סוד היתר נדרים שנמסר לראשי המטות

25

קדושת כח הדיבור

שפת אמת לפרשת מטות
למה נסמכה פרשת נדרים
לפרשת תמידין ומוספין?

26

למצוא את ה' במיצר

שפת אמת לפרשת מסעי
הטעם לקריאת פרשת מסעי
בימי בין המיצרים

28

הניגון החסידי

ניגון מספר 452
ניגון מכ"ה אייר תש"פ

29

מעין גנים לפרשת מטות

מלכי מדין
סוד חמשת מלכי מדין ותיקונם

31

מעין גנים לפרשת מסעי

מסע הנשמה
על מסעי הנשמה משרשה העליון,
דרך העולם הזה ובחזרה

33

פרקי אבות

זהירות!
על שבעת ציוויי הזהירות בפרקי אבות
שכנגד שבע הספירות מחדש עד מלכות

34

הסיפור החסידי

רבי מאיר מאפטא
על ה'אור לשמים' -
בעל ההילולא של כ"ה תמוז

36

מענות ותשובות

תשובות הרב לשואלים
על המשותף בין השיטות ביהדות
ואיך להפנים את הלימוד

37

פאנור ליצנים

נחלת עולם לעם עולם
רזי ילמד אותנו על שלש השלמויות
החבויות במצות ירושת הארץ

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף | מערכת: הרב יוסי פלאי, בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראינו היקרים, לפניכם גליון נפלאות לפרשיות מטות ומסעי, מלא בכל טוב [ובסימן פעמיים כי טוב בכמה מדורים].

גליון הנושא שלנו הפעם סובב מול העמידה הישירה מול ה', בפנית "אתה", שהיא יסוד התפלה, ובכלל סביב העמידה לנוכח, בכנות ובישירות - **יסוד החינוך והעבודה של האדם עם עצמו, עם זולתו ובעולם כולו.** בכך עוסקת הנקודה המעובדת ושלשת השיעורים - "אתה" - מקור הרפואה, "חנוך לנער" ו"מגדל הפורח באויר" (ובמובן מסוים גם השפת אמת לפרשת מסעי).

אנחנו נמצאים בעיצומם של ג דפורענותא, מהם נמשיך ליד דנחמתא. **מדוע שלשת השבועות, שכנגד המוחין (ג"ר), הם ימי הפורענות ושבעת השבועות שכנגד המדות (ז"ת) הם ימי הנחמה?** רבי הלל מפאריטש מסביר זאת במשל לרב שהוגה בינו לבין עצמו בשיעור חדש - ובינתיים תלמידיו שרויים במבוכה ובתחושת חורבן - ורק כשהוא עובר לתחום המדות, ההשפעה לזולת, מאיר האור החדש על התלמידים ומנחם אותם. לעניננו נאמר כי כל עוד שקועים ב"אור המאיר לעצמו" - בתוך ה'אני' שלי או, כשמדובר בזולת, ב'הוא' הנסתר - יש ממד של פורענות. **רק כאשר מצליחים להגיע ל"אור המאיר לזולתו" - פניה של 'אתה' - מגיעה הנחמה.**

כמו שמוזכר בנקודה ובשיעור על ברכת "רפאנו", תמצית נקודה זו באה לידי ביטוי בניגון הדודלה של רבי לוי יצחק מברדיטשוב ששר ומנגן לה' כנוכח, דו'אתה, בכל מקום ועל כל מאורע. וכאן המקום להמליץ על שמיעת הניגון המופיע בדיסק 'כל עצמותי' ומושר ע"י הרב שניאור זלמן לוי מהעירייה נעוועל [ניתן להשיג בחנות האתר 'גל עיני']. הגיע העת **להפריד מכמה מדורים יקרים ואהובים** שליוו אותנו זמן ארוך בגליון. **מרמז בפרשה, שנערך מדי שבוע בידי הרב משה גנוט, ומארבע מהפכות, שנערך ע"י הרב יוסף פלאי -** שהופיעו לאחרונה בגליון הקודם. **ומאור החיים על הפרשה** שסוגר השבוע מחזור של שנה שלימה בגליון. את מקומם כרגע לא יתפסו מדורים מחליפים [בע"ה יתכן שבעתיד כן] ואנחנו נצאל את המקום הפנוי על מנת להרחיב בחלק הארי, חלק השיעורים, ולנסות למקד ככל הניתן כל גליון סביב נושא עיקרי.

**שבת שלום ומבורך,
המערכת**

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

דבר אליו, לא עליו

ואף אינטימית בין המוכיח לבין הנוכח (כמבואר בהלכות תוכחה), מתוך הרגשת קירוב ושיוון ביניהם (כפי שמדגיש אדמו"ר הזקן בתניא). "הוכח תוכיח את עמיתך" – הנכח אותו, פנה אליו – "ולא תשא עליו חטא". אז זוכים ל"ואהבת לרעך כמוך" – "כמוך" ממש, מתוך שיוון בין 'אני' ו'אתה' – ומתגלה כי "כמוך אני הוי", כאשר ה"אתה" פונה ל"חלק אלוך ממעל ממש" שבתוך הזולת ומגלה-מנכיח אותו.

בממד העולמות: מילוי השליחות בעולם תלוי ביכולת להסתכל על המציאות כפי שהיא, בלי דמיונות, הנחות-יסוד ודפוסי חשיבה משבשים, ובאותו מבט מציאותי להסתכל גם על עצמי, על התכונות המיוחדות המאפיינות אותי ועל הכחות שנתן לי ה' לפעול בעולם. מבט ישיר על המציאות מגלה כי "אין רע יורד מלמעלה", כי העולם אינו אכזרי ואינו מתנכל לנו, וכי הוא פתוח לשינוי ותיקון. ובעצם, כשמסוגלים לפנות ישירות לכל המציאות – באמירת "אתה" לנוכח – מגלים את ה' בתוך כל מציאות העולמות, ובכך מתקנים וממתיקים הכל ורואים שהכל לטובה.

אמירת "אתה" היא יציאה מה"אני" ותבניותיו, המשחררת מתדמיות כוזבות ומאפשרת להסתכל לעצמי בעיניים, בנוכחות ישירה גם מול עצמי (בלי לרמות את עצמי, אך גם מבלי להסב מבט בתיעוב-עצמי). היציאה מה'אני' מאפשרת לראות את ה' בכל מקום, בכל אחד ובכל דבר, "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה". כך שר רבי לוי יצחק מברדיטשוב בדודל'ה שלו (דו – אתה): מעלה – דו, מטה – דו, צפון – דו, דרום – דו, אם טוב – דו, חלילה לא – דו, דו-דו-דו!

מורנו הבעל שם טוב מלמד כי המציאות מורכבת משלשה רבדים, עולמות-נשמות-אלקות, ובכולם על האדם להיות נוכח ולעבוד את ה' באמת, ללא רמיה עצמית:

בממד האלקות: הפניה אל ה' בלשון נוכח, "אתה", היא הנקודה החשובה ביותר בתפלה – "שפכי כמים לבך נכח פני א-דני". בפניה הישירה האדם מביא את עצמו, כפי שהוא, לפנות אל ה' באמת, כפי שהוא – זו מסירות נפש גדולה, של עמידה מתמסרת מול האין-סוף, וגם שפלות אמיתית, בעמידה כפי-שאני, ומקור של רפואה, חיזוק ונחמה מהרגשת נוכחות ה'. הפניה הזו אל ה' צריכה ללוות את האדם בכל עבודת היום – "שויתי הוי' לנגדי תמיד", מולי (ולא רק מעלי), נוכח ושותף וגם דורש ממני ומדבר אלי בכל.

בממד הנשמות: פסקי היסוד של היחס לזולת, קשר הנשמות, הם "לא תלך רכיל בעמך לא תעמד על דם רעך אני הוי'. לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא. לא תקם ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני הוי'". הליכת רכיל היא הפיכת הזולת ל'הוא' – אובייקט שמדברים עליו בניכור, שעלול להגיע עד כדי עמידה מתעלמת על דמו. היפוכה של השנאה בלב, המתייחסת למה ש'הוא' עשה לי, הוא "הוכח תוכיח את עמיתך" – פניה לזולת בלשון נוכח בתקשורת ישירה

שיעור

"להשכילך בינה" (5-6) - ח"ב

"אתה" - מקור הרפואה

קיצור מהלך השיעור

במסגרת השיעורים שמסר הרב בגל הראשון של הקורונה, בענין קבלת היסורים וראית הטוב האלקי בכל דבר, הוקדשה התבוננות ל**ברכת "רפאנו"**.
פרק א עוסק במבנה הברכה ובעיקר בהופעות של "אתה" בתוכה, תוך הסבר שהפניה הישירה לה', "אתה", היא עיקר התפלה והיא הכח **למצוא חן בעיני ה'**, לעורר את רחמיו ולהמשיך רפואה לעולם (ובעצם לגלות את הבריאות שבבריאה האלקית).
פרק ב ממשיך להתבוננות יפה לפי הפסוק "אתה נורא אתה" ולכוונה שאפשר 'לגזור' ממנו.

"אתה", היא המלה הכי חזקה וטעונת גילוי אלקות לנוכח שיש בתפלה שלנו. החזרה שלה שלש פעמים ('חזקה') בברכת הרפואה, "רופא חולי עמו ישראל", ודאי משמעותית. בברכות האמצעיות, אין עוד ברכה שהמלה "אתה" חוזרת בה שלש פעמים - חוץ מהאחרונה, ברכת "שומע תפלה": "כי אל שומע תפלות ותחנונים אתה ומלפניך מלכנו ריקם אל תשיבנו כי אתה שומע תפלת כל פה. ברוך אתה הוי' שומע תפלה". אחר כך בברכת ההודיה - לא בברכות האמצעיות - יש גם שלש פעמים "אתה". הכי הרבה הופעות של "אתה" יש בברכת תחית המתים, שבנוסף לשלש הברכות

א. הפניה ל"אתה" - תפלה ורפואה

שלשה "אתה" ב"רפאנו"

בברכת "רפאנו", הברכה השמינית בתפלת שמונה עשרה, המלה "אתה" חוזרת שלש פעמים - פעמיים בנוסח (המלה השמינית מתחלת הברכה והמלה השמינית מסוף הברכה השמינית!) ופעם שלישית בחתימת הברכה: רפאנו הוי' ונרפא הושיענו ונושע כי תהלתנו אתה והעלה ארוכה ורפואה שלמה לכל מכותינו כי אל מלך רופא נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה הוי' רופא חולי עמו ישראל בכלל, כתוב בתניא שהפניה לה' לנוכח,

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. כ"ט אדר"א' ניסן תש"פ - הקלטה טלפונית.

ש-**אתה** במספר סדורי גם עולה **כח**. כח הוא גם מספר התבות בברכת "רפאנו" לפי הנוסח שלנו, נוסח האריז"ל, כך שניתן לצייר אותה בצורת משולש – השורה התחתונה, סוד המלכות (בשבע השורות), היא כל החתימה:

רפאנו

הוי' ונרפא

הושיענו ונושעה כי

תהלתנו אתה והעלה ארוכה

ורפואה שלמה לכל מכותנו כי

אל מלך רופא נאמן ורחמן אתה

ברוך אתה הוי' רופא חולי עמו ישראל

התופעה הזו מדגישה ש"אתה" קשור לרפואה – שהכוונה של "שפכי כמים לבך נכח פני אֲדֹנִי"¹, בבחינה "אתה" (פניה לנכח)², היא להגיע למקור הרחמים ו"לבקש רחמים בשמחה" (לשון כ"ק המהרי"ל בן הצ"צ בעת מגפה), להמשיך רפואה לעולם. ורמז: נכח-אתה במילוי – **נון כף חית אלף תו הא** (1147) עולה "שפכי כמים לבך נכח פני אֲדֹנִי" ועוד רפואה.

"אתה" מוצא חן

הסגולה השנייה, ש"אתה" עולה ז פעמים חן, "ונח מצא חן בעיני הוי'"³. לה פעמים "אתה", כפולת חן, רומז לפסוק "חן חן לה"⁴. לה פעמים "אתה" רומזות ל-לה תבות של פרשת "ויכלו", פרשת שבת בראשית, היום שבו "ונח מצא חן בעיני הוי'", "באת שבת באת מנוחה [נח-חן] כו"⁵.

פ"ז): מספר הכרחי (החשבון הרגיל), מספר סדורי, מספר קטן ומספר קטן אחרון. והנה, בכל רמות המספר המלה "אתה" היא מספר משולש: אתה = משולש כח; אתה במספר סדורי: כח, משולש 7; אתה במ"ק = 10, משולש 4; אתה במ"ק אחרון = 1, משולש של 1 כמובן.

1 איכה ב, יט.

2 נכח אתה – זוג של 13 ו-7 – משלימים ל-בך ברבוע, וכל אחד בהכאת אותיות משלימים ל-10000, 100 ברבוע, 10 בחזקת 4.

3 בראשית ו, ח.

4 זכריה ד, ז.

5 בראשית רבה י, ט.

האמורות גם פותחת ב"אתה" – "אתה גבור... מחיה מתים אתה... ונאמן אתה להחיות מתים ברוך אתה הוי' מחים המתים" – ד"פ "אתה", תופעה שאין כיוצא בה⁶.

יהודי פעמים "אתה"

בכל ברכה יש "אתה" בחתימה, וברוב הברכות יש עוד פעם. יחידת הברכות האמצעיות, שהן בקשות, מתחילה ב"אתה" – "אתה חונן לאדם דעת". סך הכל בכל תפלת שמונה עשרה – תשע עשרה ברכות, יחד עם ברכת "ולמלשינים" – יש לה פעמים "אתה". לה היינו י-ה במילוי יודין – יוד הי, אותיות יהודי. מיהו יהודי? מי שאומר "אתה" לה' לה פעמים בתפלה. זו התבוננות של הכנה לתפלה.

לה הוא כפולת 7 וגם אתה כפולת 7. לה ועוד אתה עולה אמת – 21 ברבוע, "אהיה אשר אהיה"⁷. מה באמת הקשר? כתוב ש-אמת יוצאת מסדרה שמתחילה ב-7 –

"כל השביעין חביבין"⁸, שלמות ההיקף – ואחר כך יש בה 7 במשולש, כח. אחר כך עושים אותה פעולה פעם שניה – המשולש של 28 – שהוא אתה. כך נוצרה סדרה שסכום רכיביה – 28 7 406 (35 ועוד 406) – הוא 441, אמת. מכאן נלמד שיהודי אמת הוא האומר "אתה" באמת.

כח הרפואה

במלה אתה שתי סגולות: הראשונה, שכבר הזכרנו, שהיא משולש של כח⁹. צריך להוסיף

ב ויש לרמז: אתה ראשי תבות אמונה [ב]תחית המתים.

ג שמות ג, יד.

ד ויקרא רבה כט, ט.

ה יש בכללות ארבע דרגות במספרים, כנגד עולמות אבי"ע, מלמעלה למטה (ראה סוד ה' ליראיו כללי השערים

את המלה "בראשית" דורשים כ"ברא שית"^{טו} ואנו מפרשים שבמלה "ברא" יש "שית" – ששה בארמית – צירופים, המתחילים, לפי הסדר, מ"ברא" (המלה הבאה). אחר כך יש עוד חמש מלים בפסוק, "אלהים את השמים ואת הארץ", כנגד חמשת צירופי "ברא" הבאים^{טז}.

"ברא" היינו בריא – בריא, שלם ושמת. שלשת ה"אתה" שאנחנו אומרים בתפלה – מי שעוד לא התפלל מנחה ועכשיו יתפלל יכול לנסות לזכור כוונה זו, שאומר ג"פ "אתה" לנוכח ה' – כוללים את כל ששת צירופי ברא. כל "אתה" הוא ברא-ברא, וג"פ "אתה" היינו כל צירופי ברא – סוד "בראשית", ברא-

שית – היינו כל האפשרויות, מכל הכיוונים, לראות איך הכל שלם, הכל בריא. אתה בריא – אין את ההיפך בכלל. הכל טוב בתכלית. כשמהים ש"אתה" עומד מאחורי כל המציאות – שהאין האלקי מהווה את הכל – מבינים שהכל טוב, וזהו הכח להתרפא מכל מחלה. זהו עיקר הסוד שלומדים באגרת הקדש "להשכילך בינה"^{טז} – לראות את האין האלקי שמהווה את הכל וממילא לדעת שהכל טוב.

ב. "אתה נורא אתה"

יחוד יראה-נורא

בתהלים עו"ח יש פסוק עם כפל המלה "אתה" – "אתה נורא אתה ומי יעמד לפניך

יהודי מוצא חן בעיני ה' כאשר הוא יוצא מעצמו לגמרי ופונה אליו יתברך "אתה", כאילו רואהו. גם כשיהודי פונה אל החבר "אתה", מתוך אהבת ישראל אמתית, הוא יוצא מעצמו לגמרי וזוכה לראות בחבר את ה"חלק אלוה ממעל ממש" שבו

יהודי מוצא חן בעיני ה' כאשר הוא יוצא מעצמו לגמרי ופונה אליו יתברך "אתה", כאילו רואהו זהו סוד "צאינה וראינה"^א – 'צא אני וראה אין', כפי שפרש אדמו"ר הזקן^ב. גם כשיהודי פונה אל החבר "אתה", מתוך אהבת ישראל אמתית, הוא יוצא מעצמו לגמרי וזוכה לראות בחבר את ה"חלק אלוה ממעל ממש"^ג שבו. ה' אומר "וחנתי את אשר אחן ורחמתי את אשר ארחם"^ד, מציאת חן מעוררת רחמים, ואין מה שמוצא חן ומעורר רחמים יותר מהפניה "אתה". לכן המלה "אתה" חוזרת שלש פעמים בברכת "רפאנו". גם ניקוד שם הוי' דברכת "רפאנו" הוא חולם (לשון החלמה) – ניקוד

התפארת (ממנה נמשכת הרפואה) שפנימיותה רחמים.

אתה-אתה-אתה – שלמות הבריאה הבריאות

אמרנו שכל "אתה" הוא ז"פ חן ואם כן שלש פעמים "אתה" בברכת רפאנו הם כא פעמים חן, שהוא גם חצי חן פעמים מב – המספר הראשון שהוא גם כפולת חן וגם כפולת מב, שני מספרים שהם מהחלוקות העיקריות של מאה. מב הוא ג ידות, ויחד עם חן עולה מאה, וכפול חן חלקי שנים – המספר הראשון שכפולה של שניהם – הוא ג"פ אתה.

אם נחלק בצורה אחרת, ג פעמים אתה עולה ו פעמים ברא. התורה פותחת "בראשית ברא".

טו זהר ח"א ג, ב (וראה סוכה מט, א), ובכ"ד.

טז ראה גם זהר ח"א ט, א.

יז תניא אגה"ק יא – הנושא הכללי של סדרת השיעורים בה נכלל שיעור זה (החל מכ"ב אדר ש"ז).

יח הפרק הנלמד מכ"ח חשון ש"ז.

יא שה"ש ג, יא.

יב ראה לוח "היום יום" כ"ג שבט (וד"ה "צאינה וראינה" תקע"ב).

יג תניא פ"ב.

יד שמות לג, יט.

כמו שאמרנו לעיל, שגם כאשר אני אומר "אתה" באמת לחבר שלי – אני אומר זאת לניצוץ האלקי שלו. כל פניה ושעיה אמתית לזולת היא לה' – "שויתי הוי' לנגדי תמיד"^ט, תמיד אליו ורק אליו אני אומר "אתה"^כ. הדבר מודגש בחזרת ה"אתה" ב"אתה נורא אתה" – כך יוצא מהאבן עזרא.

"אתה נורא אתה... מאז אפך"

יש רמז יפהפה בפסוק: יש בפסוק חמש פעמים א, "אתה נורא אתה" – א בתחלת מלה, בסוף מלה ושוב בתחלת מלה. בסוף הפסוק יש עוד ביטוי, שתי מלים – "מאז אפך" – עם שתי אותיות א.

אם רוצים להמתיק את "אפך" אפשר להסביר את "מאז אפך" בדרך מליצה קצת. כמובן, אפשר לפרש "אפך" באופן חיובי, אבל אפילו אם "אפך" הוא משהו שלילי – נפרש "מאז אפך", פעם ("מאז") היה "אפך", אבל כעת כבר ממותק, הפך מחשך לאור וממרידו למיתקא. אז "אף" גם מתפרש חיובי, אמונה פשוטה, או שאר הרמזים החיוביים שיש לנו בתבת "אף" (כידוע שמורנו הבעש"ט נהג לומר 'אף' באופן תדיר)^כ.

בכל אופן, הפלא שהחשבון של "אתה נורא אתה... מאז אפך" – חמש המלים עם ה-א – עולה אתה-אתה-אתה (כלומר, "נורא... מאז אפך" עולה בדיוק אתה – משולש כח-יח^כ, כנ"ל). סה"כ שלש "אתה" שיש בברכת הרפואה!

מאז אפך"^ט. לפי פשט, "נורא" כאן הוא לשון יראה, כמודגש ב"מאז אפך" בסוף הפסוק. אך "נורא" הוא גם מדת הרחמים, כי זו מדת יעקב, כפי שרואים בהקבלה של "האל הגדול הגבור והנורא" ל"אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב". מדת יעקב היא רחמים, ובפרט רפואה היא מתפארת (פאר אותיות רפא, כנ"ל).

הסברנו הרבה פעמים^כ שאצל הבעש"ט יסוד גדול בעבודת השי"ת – שני רק ליסוד של הכנעה-הבדלה-המתקה – הוא יחוד יראה-נורא^{כא}, אותו הוא לומד מיעקב אבינו בו נאמר "ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה"^{כב}. "נורא" היינו החפצא (האובייקט), גילוי הסוכ"ע, ו"יראה" היינו הגברא (הסובייקט), גילוי הממכ"ע, וצריך לייחד ביניהם^{כג}.

הביטוי הוא "אתה נורא אתה". כמו שהסברנו, "אתה" היינו לצאת לגמרי מהגברא, מהאני שלי, כמו "צאינה וראינה" – לצאת מהאני שלי ולראות את האין האלקי. אז מרגישים "מה נורא המקום הזה", גילוי של בית המקדש בו שופכים את הלב לפני ה'. החוויה הזו מאד מודגשת בביטוי "אתה נורא אתה".

למה חוזרים על "אתה" פעמיים? בפשט מסביר האבן עזרא שבא לומר ש"אתה נורא לבדך ("אתה נורא" ורק "אתה") – אין עוד "נורא", ובעצם אפשר לפרש שאין עוד "אתה".

הסברנו הרבה פעמים שאצל הבעש"ט יסוד גדול בעבודת השי"ת – שני רק ליסוד של הכנעה-הבדלה-המתקה – הוא יחוד יראה-נורא

כד תהלים טז, ח.

כה ראה גם שיעור כ' טבת ע"ח ובנקודה המעובדת ממנו – "אין רע יורד מלמעלה" – נדפסה לקמן בחוברת.

כו ראה בית רבי ח"א פט"ד ובהערה א שם; הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות רסו (ובכ"ש). ובכ"מ. כז בכ"מ. ראה למשל סוד הוי' ליראיו ש"ב (ארבעה עולמות) פ"ה; פורים לנו מאמר "אכן אתה אל מסתתר" עמ' צ.

כח ראשי התבות "נורא... מאז אפך" יוצרים את המלה אמן. 91, שהוא משולש אחד אהבה. סופי התבות "נורא... מאז אפך" = כח-יח, ז במשולש. אמצעי התבות "נורא... מאז אפך" אותיות רופא!

יט תהלים עו, ח.

כ שיעורי ז' אלול תש"ע; ה' ו"ב כסלו ע"ג ובכ"ד. וראה קומי אורי מאמר "ולפני עור לא תתן מכשול" פרק המלכות בקשר שביניהם.

כא כש"ט (קה"ת) אותיות צג"ד, קלה, קס, קסב, קסג (ועיין גם במקורות שבהערה הקודמת בביאור עבודה ז').

כב בראשית כח, יז.

כג ודוק גם בתניא פמ"א.

ב"הושיענו ונושעה" יש 13 אותיות, וגם כאן יש ממוצע לכל אות – חיים. רואים ש"רפאנו הוי' ונרפא" הוא על בסיס 7 (כפי שמספר המלים בכל הברכה, כח, הוא משולש 7, כנ"ל) ו"הושיענו ונושעה" על בסיס 13, וכפי הכלל הידוע אצלנו המשמעות היא שברפואה יש משהו נקבי (רפואה היא לשון רפיון, כאשר דגש ורפוי הם יחסית זכר ונקבה) ובישועה משהו זכרי (שייכות לייג מדות הרחמים של הכתר, יג תיקוני דיקנא).

"אנא...נא"

רבי נחמן מברסלב מסביר¹⁶ שכדי שהרופא יצליח לרפא, כדי ש'העסק יעבוד'¹⁷, נדרש קודם פדיון נפש – צריכים לחולל המתקת דינים בשרש כדי להצליח לרפא בפועל. המתקת הדינים בשרש היא בעצם ישועה, גילוי שע נהורין, כנ"ל. היחס הזה מופיע בפסוק העיקרי בפרק קיח בתהלים¹⁸ – פרק בהלל – "אנא הוי' הושיעה נא, אנא הוי' הצליחה נא"¹⁹. רואים שקודם צריך ישועה – שהיא בעצם המתקת הדין בשרש – ואחר כך הצלחה, שמה שתעשה בפועל, איזה אמצעי שתנקוט בו, יעבוד ויצליח. לפני ההצלחה צריכה להיות ההמתקה, וכאן ההמתקה היא הפדיון – הישועה. לאור זאת נדרוש על הפסוק שלנו, "אתה נורא אתה וגו'": הביטוי העיקרי שלנו, "אתה נורא אתה", הוא ראשי תבות אנא. אפשר לכוון "אתה נורא אתה" כשאומרים אנא – אם יש תודעת אנא,

כדי שהרופא יצליח לרפא, כדי ש'העסק יעבוד', נדרש קודם פדיון נפש – צריכים לחולל המתקת דינים בשרש כדי להצליח לרפא בפועל

רפואה וישועה

בין "אתה נורא אתה" ל"מאז אפך" כתובות שלש מלים בלי א – "ומי יעמד לפניך". "ומי יעמד לפניך" עולה שע – סוד שע נהורין, זהו גילוי אור הפנים²⁰, ממנו נמשכת הישועה. איך נסביר בפנימיות את שלש המלים "ומי יעמד לפניך"? "מי" היינו אמא, "מי דקיימא לשאלה"²¹, בינה. "ומי יעמד" – הבינה עומדת, וכתוב שעמידה בחכמה²². "לפניך" לשון פנים – כבר כתה. כלומה, הביטוי מוסבר בצורה פשוטה ויפה כעלית הבינה לשרשה בכתה, ושם לראות את הפנים – שע נהורין, הגימטריא של כל הביטוי. ברכת הרפואה פותחת "רפאנו הוי' ונרפא הושיענו ונושעה כי תהלתנו אתה" – רפואה הולכת יחד עם ישועה. גילוי אור הכתר, לגמרי למעלה מטעם ודעת – מהסובב, מהעצמות – הוא ישועה. גם גילוי של "פנים אל פנים"²³, כמו שה' דבר עם משה – לנוכה, "אתה" – הוא גילוי אור הפנים, גילוי שע נהורין, לשון ישועה. הפסוק אומר "רפאני הוי' וארפא"²⁴, אבל חז"ל תקנו במטבע התפלה לומר בלשון רבים, "רפאנו הוי' ונרפא" – "ונרפא" בדיוק אותיות "רפאנו". "רפאנו הוי' ונרפא" עולה בדיוק 700 (שת), ויש בו 14 (דוד) אותיות, כך שממוצע כל אות הוא 50. כתוב²⁵ שהרפואה נמשכת משער ה-נ – חולה עולה מט, חסר לו שער ה-ג, וצריך להמשיכו בשביל רפואה. הבקשה ששער הנון יתייחד עם נתיב ה-לב וממילא יקבל המזל העליון מהדיקנא עד לאור הפנים של הכתר.

לה לקומ"ת ג. תורה זו נלמדה באריכות בהמשך שיעור ר"ח ניסן ש"ז – שיפורסם בהמשך א"ה.

לו ראה שיעור ז"ך אדר ש"ז. הפרק של הרבי מליובאוויטש בעת אמירת השיעור (עד י"א ניסן תש"פ), שגם נכלל באותה תקופה בעשרת הפרקים שהרב המליץ לומר כתפלה לישועה ורפואה כנגד הנגיף.

לח תהלים קיח, כה.

כט זהר ח"ג ככח, ב; קלג, ב; ע"ח ש"ג (אריך אנפין) פ"ד. ל ע"פ זהר ח"א א, ב.

לא ראה שעה"כ דרושי ק"ש דרוש ח; תו"א תרומה פ, א; וישב כט, ב. ובקשר לאגרת יא בתניא – ראה תורת שמואל תרל"ה ח"ב עמ' שסג.

לב שמות לג, יא; דברים לד, י.

לג ירמיה ז, יד.

לד שער המצות פרשת ויחי.

כדי שזו נראה שכוונה יפה ומעוררת – לא רק שמעוררת התפעלות אצלנו, אלא מעוררת רחמים אצל ה' – נחשב את הכל: **'אתה נורא אתה הוי' הושיעה נאור אתה, אתה נורא הוי' אתה הוי' הצליחה נאור אתה'** עולה בדיוק עשר פעמים (שלמות, פרצוף שלם) **אתה!** פלאי פלאים. יש כאן בפירוש ו פעמים **אתה**, והשאר עולה ד פעמים **אתה**. בכוונה זו כל הפסוק אומר "אתה" – כמו הדודעלה של רבי לוי יצחק מברדיטשוב.

היות ש**אתה** עולה ז פעמים **חן**, כנ"ל, אז י פעמים **אתה** עולה ע פעמים **חן** – כנגד שבעים הפעמים שהמלה "חן" נזכרת בתנ"ך. זו כוונה שראויה להכתב בהקדמת הספר "שבעים פני חן"^מ.

מ ראה לקמן בחוברת זו.

"אתה נורא אתה", ממילא תהיה ישועה ואחר כך ההצלחה, **"אנא הוי' הושיעה נא, אנא הוי' הצליחה נא"**. עוד יותר מכוון, אם נצמצם כל מלה ב**"אתה נורא אתה"** במספר קטן אחרון הם יהיו ו-5,1, **אנא** במספר קטן! אין לזה שום הכרח. את ה**"נא"** שאומרים בסוף כל ביטוי אפשר שוב לדרוש כ**"נורא אתה"**, או – ביטוי שהופיע קודם בפרק – כ**"נאור [אותיות נורא, אך בהמתקה גלויה כמובן] אתה"**^{לט}.

אם 'נפתח' כך את ה**"אנא... נא"** שבפסוק, הבטוי ה'מורחב' שנקבל הוא **'אתה נורא אתה הוי' הושיעה נאור אתה'** ו'**אתה נורא אתה הוי' הצליחה נאור אתה'**, כאשר בכל חלק של הפסוק יש שלש פעמים **"אתה"**, הסוד בו פתחנו. רק

לט שם עו, ה. שני הפסוקים יחד, "נאור אתה אדיר מהרי טרף... אתה נורא אתה ומי יעמד לפניך מאז אפך" עולים "אל רחום וחנן ארך אפים ורב חסד ואמת. נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה", יג מדות הרחמים!

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ בברכת "רפאנו" אומרים לה' "אתה" שלש פעמים.
- ◆ הפניה לה' "אתה" – לנוכח – היא עיקר התפלה. באמירת "אתה" יוצא היהודי מעצמו, במסירות נפש, ופונה אל ה'.
- ◆ בתפלת שמו"ע אומרים יהודי (לה) פעמים "אתה" – יהודי הוא מי שיודע לומר "אתה" באמת!
- ◆ גם אמירת "אתה" לזולת היא פניה לחלק האלוקי שבו.
- ◆ אמירת "אתה" מוצאת חן ומעוררת רחמים – זהו מקור הרפואה.
- ◆ ג"פ **אתה** עולה ו"פ **נרא** – כשאומרים "אתה" מגלים כיצד הבריאה שברא ה' היא בריאה ושמחה.
- ◆ יחוד יראה-נורא הוא היכולת לצאת מהאני ולהשתאות מול ה"אתה" הנורא – בסוד "אתה נורא אתה".
- ◆ רפואה והצלחה דורשות ישועה, גילוי אור פני מלך, בסוד "אנא הוי' הושיעה נא, אנא הוי' הצליחה נא".
- ◆ **"אנא... נא"** רומז ל**"אתה נורא אתה... נאור אתה"**, ביטוי שכולו "אתה".

שיעור

שבעים פני חן - פן לא

חנך לנער

הקדמה

אחד הספרים הראשונים שכתב הרב - ואולי הראשון שבהם - הוא ספר שמעולם לא פורסם: **"שבעים פני חן"**. יסוד הספר הוא התבוננות במושג **"חן"** - מושג של יפי יחודי, שבעומקו מתייחס לתופעות שונות של **סימטריה** (חשיבות הסימטריה בעבודה הפנימית באה לידי ביטוי גם בפן המודפס כאן). המלה **"חן"** חוזרת בתנ"ך שבעים פעמים, וכנגדן יש בספר שבעים שערים החושפים שבעים פנים של חן, תופעות חן הרמוזות בלשון הקדש - בעיקר על פי פסוקי התנ"ך - מלאות תוכן פנימי של השכלה ועבודה ומתובלות הרבה רמזי חן.

לאחר שלבי עריכה שונים במשך השנים, עם הפסקות גדולות, אנו תקוה שבימים אלה אנו מגיעים לקו הגמר - בידיו האמונות של ר' ישראל שי' כץ - והספר יראה אור עולם בקרוב. מתוך העיסוק במלאכה בימים אלה, אנו מגישים כאן לקוראים אחד השערים

הפנים הבולטים בספר (בהשמטות הנדרשות במסגרת זו), השייכים בהשגחה פרטית לנושא השיעור של הגליון - נושא **הפניה לנוכח** - כפי שהיא באה לידי ביטוי מרכזי בעבודת החינוך. זהו ענין יסודי וחשוב לכל הורה ומחנך, ובעצם לכל מי שחפץ בעבודה פנימית ובחינוך עצמי. מעבר ליסוד החינוך, המתבטא בפן הזה בזיהוי הנקודה המיוחדת לכל מחונך ובחינוך לנוכחות וכנות, יש בו גם אמירות מרכזיות מאד בנוגע לקריאת שמע ותפלה, ליחס למציאות ולזולת ולאופן בו נכון לקיים "שוייתי הוי' לנגדי תמיד".

לתשומת לב בעת הקריאה: בעריכת השיעורים אנו משתדלים - גם אם לא תמיד בהצלחה - שעניני התוכן המרכזיים יופיעו בפנים השיעור בעוד בהערות מופיעים, חוץ ממראי מקומות, יותר רמזים וענינים צדדיים. בעריכת הספר, משיקולים שונים, ישנן - לצד ההערות הצדדיות - גם הערות תוכן רבות חשובות ומעניניות. אל תפספסו.

חשיפת חן הוי'

בכמה מקומות³ מבואר כי עצם המושג **חנוך**

(אבות פ"ג מ"י). אחד שרוח המקום ורוח הבריות נוחה הימנו הוא בבחינת נח, עליו נאמר ש"מצא חן בעיני הוי'", ו"אלה תולדת נח נח" (בראשית ו, ח"ט) - "נייחא לעילא ונייחא לתתא" (זהר ח"א נח, ב). היינו שעיקר החינוך הוא להיות **רוח רוח**, רוח הבריות נוחה הימנו ורוח המקום נוחה הימנו. ב תשובת השנה מאמר "חינוך והדרכה" פ"ד; פנים

חנך לנער על פי דרך פו
גם פי זקין לא יסור מפנה^א

א משלי כב, ו.

"חנך לנער" עולה 428, בגימטריא **חנך**, שם קדוש - ש"ם הפרנסה" - היוצא מסופי התבות "פותח את ידך" (תהלים קמה, טז. ראה פע"ח שער הזמירות פ"ה). **חנך** עולה **רוח רוח** (שעה"כ דרושי תפלת השחר דרוש א), הרומז למשנה "כל שרוח הבריות נוחה הימנו **רוח** המקום נוחה הימנו"

שקנה חכמה"). אכן, בפנימיות, גם במשמעות של החנוך כהתחלה יש עבודה פנימית שבבחינת "פעולה נמשכת": חנוך אמיתי משריש בתודעת המחונך תחושה של התחדשות – הרגשה שכל רגע בחיים הוא רגע של חנוכה, רגע של התחלה חדשה ומכרעת¹ – שעל כן בכל רגע ורגע האדם מתחנך מחדש.

על כל פנים, המלה חנוך בכתוב המלא – הרומז לחן הוי' – מופיעה רק כשם אדם (חנוך²), ואילו צורת הפועל – "חנוך לנער על פי דרכו" – מופיעה בכתוב חסר. מה משמעות הדבר? חן הוי' הוא גילוי תכונה פנימית ביותר של האדם לנכח עיני כל, כדלקמן. שרש אותו חן הוא בפנימיות הכתר העליון – עצם העל-מודע שבנפש – והדבר רמוז במלה "חנוך" בכתוב חסר: האות כ בכלל היא אות הכתר ועל שמה נקרא הכתר³, והיך הסופית – ך פשוטה בלשון חז"ל – רומזת בפרטיות לפנימיות הכתר (וכדלקמן). חנוך רומז שהחן טמון וגנוז עדיין ב-ך הפשוטה של פנימיות הכתר, בעל-מודע שבנפש, ועל המחנך הטוב – המקיים את הפסוק "חנוך לנער על פי דרכו" – לגלותו מהעלם הנפש. ורמז לכך שבכתר העליון טמון שרש גילוי אור הוי' שבחן הוי' – ממוצע כל אות במלה הרומזת על ההעלם שבכתר, חנוך, עולה בדיוק הוי' (היינו שחנוך עולה ג"פ הוי', כדלקמן)!

לגבי כלל ישראל, ההמשכה והגילוי של נקודת חן הוי' הפנימית שבמחונך נעשית לפי סוד חשן המשפט. יעדו של החשן הוא לגלות את החן שבכל יהודי על ידי חשיפת החוש

הוא השראת חן הוי' על המחונך. השראה זו נעשית מכח זיהוי נקודה פנימית ויחודית של חן הוי' בתוך הנער המחונך עצמו – והיינו עצם ה"חנוך לנער"⁴. הערתה והארתה של נקודת חן אלקית זו בנפש הנער משרות את אור החן האלקי על כל תכונות נפשו ועל כל פעולותיו בחיים.

צורת שם העצם הנגזרת בתנ"ך מהשרש חנוך – "חנכה" ("חנכת המזבח"⁵), "חנכת הבית"⁶) – באה במשמעות של התחלת תפקוד, פעולה חד פעמית. אך נראה שגם המשמעות המקובלת היום לפיה החנוך הוא "פעולה נמשכת" נובעת מכך שכל תקופת החנוך מהווה פתיחה והתחלת התפקוד של המחונך בחייו – כעולה מהפסוק "חנוך לנער" הקובע שהחנוך שייך דווקא לתקופת הנערו (כמודגש מהניגוד שבהמשך הפסוק – "גם כי יזקין וגו'" – התייחסות לתקופת הזקנה, בה האדם כבר מחונך ובגדר של "זקן" – זה

חנוך הוא השראת חן הוי' על המחונך. השראה זו נעשית מכח זיהוי נקודה פנימית ויחודית של חן הוי' בתוך הנער המחונך עצמו

אל פנים פ"ד סעיף ו (עמ' קסג). מבואר באריכות בספר אמנות החנוך ח"א פרק 7.

ג ורמז נאה (המלמד מדוע כתיב כאן "חנוך" חסר) לכל תוכן הפסוק במלה "חנוך": האות הראשונה, ח, רומזת לאות הראשונה של המלה "חנוך" עצמה; האות השנייה, נ, רומזת לאות השנייה במלה "לנער"; האות השלישית, כ, רומזת לאות השלישית במלה "דרכו", ודוק.

יש לשים לב לכך שבי"חנוך לנער על פי דרכו", הי"ח היא האות הראשונה, הי"ג האות החמישית והי"כ האות הארבע-עשרה. שלשת המספרים 1, 5, 14 מתחילים את סדרת מספרי ה"פירמידה" (סכומי הרבועים). דבר זה רומז לכך שהפעולה הנמשכת של החינוך היא הוספה תמידית של רבוע על גבי רבוע. המשמעות הפנימית של רבוע היא התכללות, ותהליך החינוך הנצחי הוא להוסיף תמיד התכללות על גבי התכללות.

ד במדבר ז, י"פד"פ; דה"ב ז, ט.

ה תהלים ל, א.

ו ראה קדושין לב, ב.

ז וראה בספר תשובת השנה מאמר "חינוך והדרכה" (פ"א עמ' קלז) כי החנוך במהותו הוא התחדשות ואילו ההדרכה משמעותה התחזקות (- שהיא פעולה נמשכת אמיתית, בה מורגשת המשכיות והדרגתיות).

ח על סודות החנוך בארבעת בעלי השם חנוך ראה לחיות עם הזמן ח"א סוף פרשת בראשית-נח, פנים אל פנים פ"ד הערה ב בהתוועדות אור ל"ג תשרי ע"ב (וראה גם תשובת השנה מאמר "חינוך והדרכה" פ"ה).

ט ראה ספר הערכים חב"ד, אותיות התורה, אות כ (עמ' סט ואילך).

יעודו של החשן

הוא לגלות את

החן שבכל יהודי

על ידי חשיפת

החוש הנעלם

המיוחד לו, ולכן

יש בו יב אבני

חן כנגד יב

החושים הפנימיים

המיוחדים ל-יב

שבטי יה

הן, בלשון הקבלה: חכמה עילאה סתימאה – החכמה שבפרצוף הגולגלתא דאריך אנפין³ – בה מתגלה החוש¹; חכמה סתימאה – החכמה שבפרצוף אריך אנפין – בה מתגלה הכשרון; חכמה עילאה – החכמה דאצילות – בה מתגלה המעלה.

נסביר מעט את שלש הבחינות:

רבי הלל מפאריטש מבאר¹⁰ שהחושים בנפש הם מה שמכונה בלשון הקבלה ז תקוני גולגלתא

בהם יש חיבור (באופן של התלבשות) בין פרצוף עתיק יומין, המקביל לכח התענוג בנפש האדם, לפרצוף אריך אנפין, המקביל לכח הרצון בנפש האדם. כלומר, 'חוש' הוא תכונה בה בתוך רצונו העצמי של אדם מתלבש כח תענוג פנימי הנותן לו טוב טעם מיוחד – וממילא הבנה ותפיסה על-מודעת מיוחדת – בתחום אליו מוביל הרצון. עיקר החיבור בין התענוג לבין הרצון הוא בעצם הגולגלתא, בו מתלבש עצם התפשטות התענוג – החסד דעתיק יומין – בעצם הרצון שלמעלה מטעם ודעת (מקור הרצון) – הגולגלתא דאריך אנפין.

מכיון שכך, עיקר ה'חוש' בנפש הוא חוש באהבת ישראל (הנובע מהתלבשות החסד שפנימיותו היא האהבה). גילוי חוש באהבת ישראל דווקא בחכמה שבפרצוף הגולגלתא מובן לפי הרמז¹¹ שאהבת ישראל עולה בגימטריא אהבה פעמים חכמה (949) – לאהבת ישראל אמיתית אין די בהתפשטות חסד ואהבה ברגש,

הנעלם המיוחד לו (שעל כן רומז החשן לחן ולחוש²), ולכן יש בו יב אבני חן כנגד יב החושים הפנימיים המיוחדים ל-יב שבטי יה. הכח לגלות חושים הנעלמים לגמרי בכתר עליון שבנפש אינו כח שכלי אלא רוח הקדש פנימית (מעין רוח הקדש בה מצרף הכהן הגדול את האותיות המאירות שבחשן). כח זה מתקבל מהחשן שהוא תיקון הנחש – תיקון הנוגע למשיח עצמו, עליו נאמר כי ישפוט באמצעות חוש ריח

פנימי מיוחד¹², שלמעלה מהשיפוט השכלי הנוגע רק לדברים הגלויים לעין ולאזן – התיקון לשיפוט הבלתי-שכלי השלילי שבלעומת-זה: איסור "לא תנחשו"¹³.

חוש, כשרון, מעלה

בפרטות, החן הנעלם בכתר מתגלה במציאות בגילוי החוש, הכשרון והמעלה הפרטיים של כל אחד ואחת. חוש, כשרון ומעלה הם שלשה שלבים בגילוי והמשכת החן הנעלם בנפש מן הכח אל הפועל – וכדלקמן – אך בכללות שייכים כל השלבים הללו לכח החכמה (כרמוז בכך שראשי התבות חוש כשרון מעלה הם חכמ). חכמה זו היא עצם הבטול בו תלוי גילוי החן בנפש – רק מתוך בטול ופתיחות אמיתית למה שמאיר לאדם מעבר למודעותו הגלויה, ומתוך נכונות למסירות ונאמנות של בטול הדימוי האישי החיצוני כדי לממש את מה שיתגלה לאדם, עתיד להאיר לאדם מהעל-מודע חן הוי' הפנימי האמיתי שלו.

שלש בחינות החכמה דרכן נמשך החן הנעלם

יג ראה זהר ח"ג קכח, ב; רפח, ב; ע"ח ש"ג (א"א) פ"ג (מ"ת). בערכי פרצוף אריך אנפין הגולגלתא נקראת "כתר שבכתר" ומוחא סתימאה נקרא "חכמה שבכתר" (בזהר הנ"ל "עתיקא קדישא" הוא אריך אנפין, כמבואר באריז"ל). יד בגולגלתא נמצא סוד יג החורתי, שהם יב – כנגד יב השבטים, יב מיני חן – עם הכולל (זהר ח"ג קכח ב). טו לקוטי ביאורים על שער היחוד אות א.

טז הסופות וביאורים לספר כלל גדול בתורה עמ' קפ'קפג.

י ראה תשובת השנה מאמר "חינוך והדרכה" פ"ד. אוצר הנפש ח"ג מאמר "י"ב חושים".

יא ישעיה יא, ג: "והריחו בירת הוי'". ואמרו חז"ל שהמשיח "מורח ודאין" (סנהדרין צג, ב).

יב ויקרא יט, כו.

ויש צורך גם בחכמה רבה הדנה את הזולת לכף זכות ומזהה את מעלותיו¹⁷. הכשרון מתגלה לפי המוסבר לעיל בנקודה נמוכה יותר של חיבור בין פרצוף עתיק יומין לפרצוף אריך אנפין – בחכמה סתימאה דאריך אנפין, בה מלוכשת הגבורה דעתיק יומין. התכונה של החכמה הסתומה היא ההתמקדות – לאחר הרצון העצמי (בו נאמר כי "אין טעם לרצון"¹⁸) המונוע מכח התענוג המתפשט (החסד דעתיק יומין), ממקדת החכמה הסתומה את הרצון על ידי מציאת "טעם כמוס לרצון"¹⁹ – טעם המגדיר טוב יותר את מהותו של הרצון, במה הוא חפץ וממה הוא מסתיג. התמקדות זו מונעת מכח הגבורה והצמצום של כח התענוג – הממקדים את התענוג עצמו לתחומים מסוימים. בנפש מתבטא הדבר בכשרון, שאינו כה מופשט ורוחני כ'חוש', והוא מתלבש בתוך תחום בו ניתן להגדיר תחומים ולקבוע כללים ברמה מסוימת – כללים הנקבעים לפי הטוב טעם המוגדר של התענוג ולפי טעמו של הרצון הממוקד. הדין מצמצם את החוש לתחומי כשרון מוגדרים יותר, כמו כתיבה, אמנות או נגינה.

הכשרון, ובוודאי החוש, מבטאים את החן הנעלם בתכונה שיש בה עדיין מן הפלא הנסתר – תכונה יחודית ואישית שלא ניתן למדוד ולכמת. כשיורד החן עוד רמה בנפש הוא מתגלה בראשית הכחות הגלויים – בעצם החכמה

כח היצירתיות
וההברקה בנפש,
פועל טוב יותר
אצל מי שמזהה
בעצמו את החן
היחודי לו ומחובר
אליו היטב

חנך אותיות נכח
אותיות השרש **חנך** הן אותיות המלה **נכח** – מלה החוזרת כמה פעמים בתנ"ך²⁰: "עֵינֶיךָ לִנְכַח יְבִיטוּ"²¹; "שפכי כמים לבך נכח פני אדני"²²; "המנדה נכח השלחן"²³; "ויעתר יצחק להוי' לנכח אשתו"²⁴. ארבע הופעות אלו של המלה **נכח** (מתוך נוספות בתנ"ך) הן לפי סדר פנימי, המקביל ל־ד אותיות שם הוי' ב"ה:

י	"עֵינֶיךָ לִנְכַח יְבִיטוּ"
ה	"שפכי כמים לבך נכח פני אדני"
ו	"המנדה נכח השלחן"
ה	"ויעתר יצחק להוי' לנכח אשתו"

המושגים עינים והבטה משתייכים לספירת החכמה – ה"י שבשם – בה הקליטה ישירה כחוש הראיה; שפיכת הלב שייכת לספירת

כ מובא בהקדמת ספר הברית בשם הקדמונים. ראה סוד ה' ליראין ש"כ הערה כא.

כא יש בתנ"ך כ "נכח" ועוד ג "לנכח". ראוי לציין הופעה נוספת של המלה "נכח", בה עולה באופן מובהק הקשר בין סוד החן לעמידה נכח – הפסוק "ויחננו אלה נכח אלה..." (מ"א כ, כט) ממחיש את הסימטריה בכל מעמד בו עומדים שנים זה נכח זה.

כב משלי ד, כה.

כג איכה ב, יט.

כד שמות כו, לה.

כה בראשית כה, כא.

יד והנה, מכיון שעל החכמה הפנימית והעל־מודעת הזו להכיר במעלה של הזולת, שכפי שיוסבר היא חכמתו של הזולת, הרי יש כאן חיבור בין 'חוש' למעלה' (ולפי הרמז זהו חיבור בין ה'ח של החכם לבין ה'ם של החכם, ודוק).

יח עקדת יצחק שער סז; עבודת הקדש ח"ג פ"ו; פרדס רמונים ש"ח פ"ו; יונת אלם פ"ב. מובא בחסידות ברבוי מקומות.

יט ראה שער היחוד פכ"ד (קכז, א). ובכ"מ.

יסוד עיקרי בחנוך הוא חנוך לנכח - חנוך לעמידה ישירה מול עצם הדברים בהם עוסקים

בדרך, עד לפיתוח היעד הנקודתי שנתגלה בראית החכמה לכלל מימוש מפורט ומלא במציאות.

"ברוך אתה הוי"

לרמז למלה "נכח" בתוך הבטוי "חנוך לנער על פי דרכו"

יש כמה פירושים, וטמונות בו כמה משמעויות בעבודת החנוך:

ראשית, יסוד עיקרי בחנוך הוא חנוך לנכח – חנוך לעמידה ישירה מול עצם הדברים בהם עוסקים. הדברים מומחשים כשעוסקים ביעד העיקרי של החנוך – הבאת המחונך למצב בו הוא עומד תמיד נכח פני ה', דבר המודגש במיוחד בתפילתו: חנוך אמיתי מדגיש למחונך כי כוונה בתפלה פירושה דבור אל ה' מתוך עמידה ישירה ומכוונת רק אליו, ולא 'ברחה' לכוונת ופירושים מלאי השכלה והשגה במלות התפלה (פירושים היפים כלימוד, אך העיון השכלי בהם איננו תפלה).

הפניה אל ה' כנוכח – המלווה בתחושת המתפלל כי הוא עומד לנכח פני ה' ממש – היא תמצית התפלה, עצם קיום ה"שפכי כמים לבך נכח פני אדני"^א. כך, עיקרה של כל ברכה היא

לא במקום אחר מבואר כי בשער כח שלשה שרשים – יכח (במשמעות של תוכחה), נכח (במשמעות של מול, מנגד), כוח (במשמעות של כח, וכשם של שרץ טמא) – המכוונים כנגד הספירות חב"ד: ה"י הנוספת לנכח רומזת לחכמה, שעל שמיעת תוכחה נאמר (משלי א, ח) "שמע בני מוסר אבך" (וכן, במובן מאוחר יותר, הוהה משמעותה ר'איה, ותפקידה להראות על אמיתות של דבר, כתכונת הראיה של מח החכמה); ה"י הנוספת לנכח רומזת ל"י שערי בינה, על עיונה המעמיק נאמר (איוב לו, יד) "עמד והתבונן נפלאות אל" (וכפי שיוסבר לקמן בפנים, עמידה היא בדווקא לנוכח); ה"י הנוספת לנכח רומזת לדעת ("מפתחא דכליל שית", זהר ח"ב קעז, א), כששתי המשמעויות רומזות לחסדים ולגבורות שבדעת – כשהאדם מודע לכך כי ה' הוא הנותן לך כח לעשות חיל" (דברים ח, יח) הרי שכתו הוא כח רב של חסד, אך אם האדם סובר ש"כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" (שם שם, יז) הדבר מטמא את הכח (שנהפך לכוח במשמעות של שרץ טמא) והוא נשפע מצד הדין והגבורה שבדעת. שתי אפשרויות אלו, התלויות במודעות האדם, הן בסוד "עץ הדעת טוב ורע", ודוק.

הבינה – ה"ה העליונה שבשם – עליה נאמר "בינה – לבא, ובה הלב מבין"^ב, וכן השתפכות הלב בתפלה היא פרי ההתבוננות הקודמת לה; המנורה והשולחן – עליהם נאמר "מנורה בדרום ושולחן בצפון"^ג – מייצגים לפי

הקבלה את הספירות חסד (ימין-דרום) וגבורה (שמאל-צפון) שהן עיקר המדות שבלב, פרצוף זעיר אנפין – ה"ז שבשם; האשה, רבקה, מבטאת את ספירת המלכות הנשית – ה"ה התחתונה שבשם – ויצחק המעטיר מולה ובשבילה מסמל את כח הגבורות מהם נבנית המלכות (שהרי "בנין המלכות מן הגבורות"^ד). וכן, "ויעתר" פירושו ריבוי תפלה^ה – הריבוי הכמותי שייך תמיד לספירת המלכות.

היחס בין שני פסוקי התפלה המפורשים כאן הוא בסוד "הא [תתאה] בהא [עילאה] תליא"^ו, כששפיכת הלב היא פנימיות התפלה והערת יצחק לנכח אשתו היא בטויה החיצוני יותר (וכדלקמן). אכן, חז"ל דרשו גם את הפסוק השלישי, המקביל ל"ז שבשם, כמורה הוראה למתפלל לאן עליו לפנות בתפלתו, בהתאם למאויי לבו: "הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין, וסימנין – שולחן בצפון ומנורה בדרום". לעומת שלשת פסוקי התפלה, הפסוק הראשון הוא פסוק של תורה – פסוק המורה לאדם לברר היטב איזו דרך ישרה וראויה לילך בה לפי התורה. לפי זה, המבנה הכולל מורה לאדם שראשית כל עליו לברר ולראות לנוכח עיניו – בראית החכמה – את היעד אליו עליו להתקדם, ולאחר מכן הוא צריך להרבות באופנים שונים של תפלה לה' כדי לצעוד נכונה

כו. הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

כז. ב"ב כה, ב.

כח. ע"ח שכ"ה (דרושי הצלם) דרוש ב; של"ד (תיקון הנוקבא); טעמי המצות פרשת בהעלתך; סדור עם דא"ח ד"ה "ברוך מרחם על הארץ".

כט. ראה רש"י עה"פ.

ל. שבת קלה, ב. ספר הפליאה ד"ה "וראה והבן".

בספרים^ט: **יצחק רבקה** בגימטריא **תפלה**). בטוי זה הוא גם המקור בקבלה לכך שהזיווג בין יצחק לרבקה הוא זיווג בו הזכר והנקבה "שוין בקומתן"^{טז}, הוא מגלה כי בעמידה אמיתית לנוכח קיים, בנוסף וכהשלמה להתמסרות ההדדית, שיוון בין העומדים זה מול זה.

שתי תכונות אלו – ההתמסרות וההשאבות בזולת מחד, והעמידה מולו כשוה מול שוה מאידך – מומחשות היטב בתפלה כפי שהיתה נהוגה בחסידות קוצק: מחד היתה תפלתם של חסידי קוצק בלהב אש, בחויה אמיתית של עמידה מול האין סוף, מול הקב"ה, והתמסרות מוחלטת אליו. מאידך, תפלת קוצק היתה גם מעין שיחת רעים ישירה, בה אומר האדם את מה שהוא חש באמת – גם את הדברים אותם לא היה אומר האדם מול מלך, ושאותם הוא מסוגל לומר רק למי שעומד מולו בשיוון. ואכן, זו תכליתה של תפלת העמידה^{טז}, ומשום כך אין מטבע ברכות התפלה זהה למטבע שאר הברכות – בתפלת העמידה אין הברכות ממשיכות מ"ברוך אתה הוי" ל"אלהינו מלך העולם", כבשאר הברכות. בשאר הברכות, כשהמטבע עובר ל"מלך העולם", משמש בטוי זה כציר בתוך הברכה למעבר מגוף שני – ה"אתה" בו פותחת הברכה – לגוף שלישי, המתאר את גדולת ה', תארו ופעולתו. בתפלת העמידה המטרה היא להישאר בדבור עם ה' בגוף שני, הישיר והשוויוני. בשל מדת האמת הנוקבת הזו לא האריכו בקוצק בתפלה^{טז} –

לו מגלה עמוקות (ואתחנן) אופנים לה וצ. כתבי רמ"מ משקלוב בכ"מ.

לז ראה ספר הליקוטים תולדות.

לח בכלל, עצם המושג עמידה – והדבר מודגש בתפלת העמידה – הוא דווקא עמידה לנוכח, עצירה מהמהלך הרגיל בשל פגישה עם דבר המכריח את האדם לעמוד מולו ולהתמודד עמו. העמידה בתפלה נובעת מחויה ישירה של נוכחות ה', שיש צורך לכבדו בעמידה, ויש רצון להשתוות עמו כדי לדבר עמו ישירות, פנים אל פנים. בניגוד לכך, ישיבה היא התייחסות אל ה"הוא" שאינו נוכח כאן, שאין צורך לקום בפניו, ואין טעם לנסות להשתוות אליו. כך, כל התפלה דמיושב הקודמת לעמידה היא בעיקר ספור על הקב"ה ושבחיו, ולא פניה ישירה אליו.

לט יש להדגיש כי ההבדל בין גישה זו, המקצרת בתפלה,

הפניה "ברוך אתה הוי", וכך מבואר בתניא^{לב} שעיקר הכוונה בתפלה היא בתבה "אתה"^{לג}, המדגישה את הפניה אל ה' כנכח מול האדם ("אתה" עולה פעמים חן – לרמז לז המדות התחתונות שבעשר ספירות, המדות שהן "אור המאיר לזולתו", מה שמתגלה כלפי חוץ ליצור קשר עם הזולת. ביחסו של ה' אלינו ז המדות הן התחום של "והנגלת לנו ולבנינו"^{לד}, וד"ל).

כשם שהיחס ל"אתה" הנוכח רומז לעצם החן שבחננו, כך גם ה"חן הסופית ב"חנך לנער" מבטאת פניה לנוכח בגוף שני, התייחסות בתפלה לעצמותו של ה' ממש – על דרך הפסוק "ארוקמן אלהי המלך"^{לה} וכדו'.

התפלה שעיקרה הוא ה"אתה" מתיחדת בכך שאין בה רק העברת מסר בדבור אל הזולת, אלא קשר עצמי אתו. זו תפלה במסירות נפש כשהפניה

אל הנוכח העומד מול האדם היא נתינת האדם את עצמו לזולת, הישאבות לתוך הזולת הנגלה לאדם. משמעות זו מודגשת במיוחד בבטוי האחרון (לפי הסדר הפנימי שהובא) מבין בטויי הנכח בתנ"ך – "ויעתר יצחק להוי' לנכח אשתו". עמידה לנוכח אמיתית מבטאת יחוד מוחלט בין השנים, עד שהם מסוגלים להתאחד בתפלה אחת ורצון משותף אחד (כרמז שמובא

הפניה אל הנוכח
העומד מול האדם
היא נתינת האדם
את עצמו לזולת,
הישאבות לתוך
הזולת הנגלה
לאדם

ממבנה זה עולה כי המשמעות העיקרית והעצמית של שרש נכח היא זו המקבילה לספירת הבינה – הפסוק "שפכי כמים לכך נכח פני אדוני", כנ"ל.

לב תניא פמ"א: "התקשרות מחשבתית במחשבתך ודבורי בדבורך באותיות התורה והתפלה ובפרט באמירה לה' לנוכח כמו ברוך אתה וכהאי גוונא".

לג מבחינה מספרית, אתה הוא המשולש של כח – שער המלה נכח (כנ"ל הערה לא). ועוד, אתה במספר סדורי = 28 (במספר הכרחי, רגיל).

לד דברים כט, כח.

לה תהלים קמה, א. ראה סידור עם דא"ח במאמר עה"פ.

בשל מדת האמת הנוקבת לא האריכו בקוצק בתפלה

זעה ועל סף עילפון – ומסופר
שלקח זמן עד שהוא יכל לזהות
בני אדם (על אף שכל תפלותו
היתה בעיניים פקוחות) – כל
זאת בשל חוית האמת של
העמידה הישירה והמתמסרת בכנות אל מול
האין סוף.

שיחה אמיתית "נכח פני אִדְנִי"
אין תפקידה ריבוי דברים שהאדם
למד כי יש לאומרם, אלא גילוי
לב אמיתי וישיר, בו נאמרים
הדברים בפשטות ובקצור^מ. ועם
כל זאת, למרות שתפלת הרבי מקוצק היתה
נגמרת במהירות, בסופה היה הרבי מקוצק שטוף

לדבר אל ה"אתה"

תפיסה זו – היכולת ליצור קשר עם זולת
אמיתי ולהתמודד התמודדות ישירה עם כל
דבר וכל מצב – צריכה להנחות את המחונוך
בכל תחומי חייו. אף בתפלה עצמה, כשם שעל
המתפלל לעמוד "נכח פני ה'" כך עליו לעמוד
"נכח" המציאות עליה הוא מתפלל, כנלמד
מהפסוק "ויעתר יצחק להוי' לנכח אשתו כי
עקרה היא". העמידה בתפילה לנכח ה' ולנכח
המציאות עליה מתפללים מתמצה בהוראת
חז"ל^{מא}: "המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו
למעלה" – על המתפלל להתייחס באופן ישיר
למציאות התחתונה עליה הוא מתפלל, להפנות
אליה את עיניו, ובלבו לחוש כעומד "נכח פני
ה'" ומתפלל אליו ישירות (מתוך ראייתו הנכונה
את המציאות והזדהותו עמה, הקודמת לעצם
התפלה, כסדר בדברי חז"ל^{מב}).

הצורך במגע ישיר והתייחסות לנכח הדברים
– ולא רק לימוד מושכל עליהם – בכל תחום,
רמוז כבר בתחילת התורה: את ההתייחסות
הראשונה בתורה למציאות, בתיאור בריאת
ה' "אֵת השמים וְאֵת הארץ", ניתן לקרוא גם
כהתייחסות ישירה אל הנבראים – "אֵת השמים

לבין גישת חב"ד בה נדרשת תפלה באריכות הוא 'טכני'.
נקודת המבוקש הפנימי בכל אריכות ההתבוננות הוא
מעבר של האדם מהיותו שקוע ב"אני" לדבור ויחס כן
ומתמסר אל ה"אתה" של ה'. אכן, כדי שהמעבר יעשה
בשלמות ובאמת – ולא יהפוך לפניה ל"אתה" מוקטן
ומדומיין, כפי שמצטייר ה' במח האדם בטרם העמיק
– נעשה המעבר מה"אני" ל"אתה" דרך ההתבוננות
שמשאה הוא ה' כ"הוא". תכלית ההתבוננות היא החויה
של עמידה נוכח פני ה', שמתוכה זורמת תפלה ישירה
ואמיתית. בהכנה לתפלה כדי להגיע לעמידה נוכח פני
ה' האריכו בקוצק גם האריכו, ובדרך כלל היתה תפילתם
סמוכה לשקיעה, לאחר יום שלם של הכנה. בחב"ד נכנסה
התבוננות ההכנה גם לתוך התפלה עצמה, מתוך הבנה
שהתפלה עצמה נותנת כח להפוך את ההתבוננות מלימוד
או חויה של "שכל חי" לראיית האלקות ממש בתוך הדברים,
ולעמידה מול ה'. ועוד, ההתבוננות המעמיקה על מבנה
הנפש בחב"ד הביאה להבנה שה"אני", שהשקיעה בו
מעכבת את האדם מלהתייחס ל"אתה", הוא חלק מהותי
מהאדם – לא ניתן להיפטר ממנו ואז להתפלל בשקט.
ה"אני" 'נוסע' עם האדם בכל זמן התפלה ויש להתמודד
עמו בכל שלב בו הוא מזדקק ועולה באמצעות ההתבוננות
ההופכת את ה"הוא" למוחשי מספיק בשביל לבטל את
ממשות ה"אני" ולפנות אליו יתברך כ"אתה". ראה ספרנו
ענין התפלה וההתבוננות עמי' כו.

מ בהערה הקודמת הוסבר כי כדי להתפלל יש לעבור מן
ה"אני" ל"אתה", מעבר המתחולל דרך היחס אל ה"הוא".
לגבי העובדה כי עצם היחס ל"אתה" הוא קצר ומכוון דרש
הבעש"ט (כש"ט אות כט) את הפסוק "אתה הוא הוי'
אלהינו", ולמד כי כשה"אתה" מתמשך מעבר לזמן האמת
הישיר שלו – ונהפך בכך למעושה, מלאכותי או נטול
התפעלות בחוית האדם – מסתלק ה' מן האדם והופך
ל"הוא" ("אתה – הוא").

אכן, אם האדם לומד על הקצור הראוי והמדויק מכחו יש
לעבור את ה"אתה", ה"הוא" שלאחריו הוא הסולם החיובי
בו מוריד האדם את חוית המפגש הישירה עם ה' אל תוך
המציאות. ירידה זו מממשות את הפגישה עם עצם ה"אתה",
שלמעלה מכל שם, כדבר שיכול להתבטא בשמות "הוי'
אלהינו" ("אתה – הוא – הוי' אלהינו"). במושגים שהבאנו
לעיל (הערה לח), ה"אתה" היא עצם העמידה מול ה',
העצירה בשל הפגישה, אך כמובן שהתכלית היא להמשיך
בהליכה בה מתרחק האדם מהמפגש – וה' הופך לו ל"הוא"
– אך מוליך עמו הלאה בדרכו את חוית המפגש, כשליחות
המגלה את שם ה', "הוי' אלהינו", בכל מקום אליו יגיע.

מא יבמות קה, ב. וראה באריכות בספר תשובת השנה
מאמר "ניגוץ סופן בתחילתן".

מב בתוך התפלה גופא יש תפלה ותורה: התפלה
שבתפלה היא ההזדהות עם המציאות הנזקקת לה' ומפילה
תחנוניה לפניו, והתורה שבתפלה היא ההתבוננות בה חווים
את העמידה נכח פני ה'. עצם העמידה כמתפלל, התפלה
שבתפלה, קודמת (במעלה) לפן התורני שבתפלה, והרמז:
"דרך ארץ [= תפלה] קדמה לתורה" (ויקרא רבה ט, ג; תנא
דבי אליהו רבה פ"א).

בעתיד (ובכל זאת יפנה אל ה"אתה" הנוכחי שלו בהווה) – הדבר שתמיד יכול לגדול עם האדם הוא העקרון התשתיתי של התיחסות לנוכח, עקרון המתאים לכל הדרגות בהם יתקדם הנער, עקרון שמשמעותו – היינו עצם ראיתו את ה"נוכח" שמולו – תתרחב ותתאים עצמה לאתגרים גדלים והולכים בהם יעמוד בעתיד.

"הוי' אֵלֵינוּ הוי'"

מעבר לעמידה מול ה' בתפלה ולעמידה הישירה נוכח כל מציאות, כללות ענין ה'עמידה נוכח' שעל האדם לחוש כל רגע בחייו היא עמידה מול ה' בכל מעשיו – מעין קיום הפסוק "שויתי הוי' לנגדי תמיד"^{מד} (שהוא "כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים"^{מה}). המשמעות הפנימית של "שויתי הוי' לנגדי תמיד" עמוקה יותר מחיים מתוך מודעות לכך שכל מעשי האדם מושגחים, ולכן יש לנהוג כראוי – חויה זו מתיחסת לה' כמלך מבקר, כ"הוא" המביט על האדם מלמעלה, וייטב לאדם אם יזכור זאת תמיד. תכלית החנוך היא "שויתי" פנימי, המגלה את ה' כעומד מול האדם בכל רגע ורגע כ"אתה". זו ראית ה"חן הוי'" בכל דבר ובכל מקום במציאות, התגלית של שיקוף ה' כמתיצב מולי בתוך ומתוך כל המציאות.

נקודת התגלית של החן האלקי המשתקף בכל המציאות משתלשלת מהפסוק שהוא יסוד ושרש כל החנוך היהודי – "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" – בו מתגלה החן הסימטרי של "הוי' הוי'" סביב הציר של המלה "אלהינו" (ציר האמונה הפנימית מתוכה בא האדם לחפש, ולמצוא, את גילוי החן האלקי בכל המציאות), וד"ל^{מו}.

ונסביר: החנוך למציאת "חן הוי'" בכל דבר הוא בראש ובראשונה חנוך לראית חן של

ואת הארץ", או בחלוקת מלים שונה, "אתה שמים ואתה ארץ" (רמז מתבקש מההוספה, המיותרת לכאורה, בפסוק – בו ניתן היה לכתוב "בראשית ברא אלהים [את ה]שמים ו[את ה] ארץ", ודוק).

כמובן, בשביל לחנוך ילד יש להתיחס אל הנוכח – לעצם ה"אתה" הממשי העומד מולו, ולא ל"הוא" הנסתר המופיע בדמיונו (או, במקרה הטוב, בלימודו)

– על המחנך להקפיד

על עקרון זה בעצם החנוך.

עליו לדבר תמיד עם הילד

הנוכח לפניו, לפנות אליו

בלשון "אתה" – זהו

עצם החנוך עליו נאמר

"חנך לנער על פי דרכו",

חנוך הנער בהתאם למצבו

הנוכחי. כשהמחנך אינו

מכיר את מצבו האמיתי

של המחנך העומד לפניו,

כשאין הוא מתיחס לדמות

האמיתית שלנוכח פניו

אלא לאופן בו מצטייר

בדמיונו הנער, הוא מדבר

אליו דברים שאינם לפי

דרכו. אז אין כאן יחס

ל"אתה" אלא דבורים בעלמא שלא יכולים

לחדור למציאותו של הנער. חינוך גרוע שכזה

גורם גם לנער להפסיק להתיחס ישירות ל"אתה"

ולעסוק בדברים המנותקים ממנו ומן המציאות

לפניה הוא עומד.

החנוך לעמידה נוכח והתיחסות ל"אתה"

ממלאים גם את עיקר היעד של החנוך: תפקיד

החנוך הוא לגדל ולבגר את האדם, וחנוך טוב

צריך לגדול ולהתפתח עם התפתחות המחנך.

זהו החנוך "לפי דרכו" כפי שפירש אדמו"ר

הזקן^{מג}, החנוך שילווה את הנער בכל דרכו

תכלית החנוך

היא "שויתי"

פנימי, המגלה

את ה' כעומד מול

האדם בכל רגע

ורגע כ"אתה". זו

ראית ה"חן הוי'"

בכל דבר ובכל

מקום במציאות,

התגלית של

שיקוף ה' כמתיצב

מולי בתוך ומתוך

כל המציאות

מד תהלים טז, ח.

מה הגהת הרמ"א לשו"ע או"ח א, א.

מו וראה לעיל פן יב ויכ.

מג קונטרס חנוך קטן – הקדמת שער היחוד והאמונה.

יש לחנך כל נער להפנמת מאמר חז"ל "חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם" – שיכיר בכך שכל הבריאה היא "לפי דרכו", כדי לשמש את דרכו בחיים, את הענין היחודי בו הוא עוסק

נברא העולם" היא תודעת האדם שעליו האחריות, כבעל הבית, לתקן את כל הטעון תיקון בעולם. עצם התיקון הוא על ידי הקיום של "שויתי הוי' לנגדי תמיד" כפי שהוסבר לעיל, הראיה של ה' בתוך כל פעולות האדם והידיעה התמידית כי לא "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה", אלא "וזכרת את הוי' אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל"^מ. תפיסת "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל" היא

דוגמה מובהקת למצב ההשתוות של האדם עם ה' שהוזכר לעיל – המצב הפרדוקסלי בו מחד חש האדם בטול ואפסות ביחס לה' (שהרי לו אין כל כח לפעול בעצמו), ומאידך הוא חש כי ה' והוא "שוין בקומתו" (ולכן הוא שותף שוה עם ה' בפעולה – ה' נותן כח והוא יוזם ופועל). בהסתמכות על "כחי ועצם ידי" לכשעצמה אין כל ממש, כאן מורגשת אפסות האדם – אדם הסומך רק על כחו ועוצם ידו הוא כאשה המדמה להרות וללדת ללא בעל. לעומת זאת, מי שמתחבר לה' ופועל מתוך הכרה "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל", הרי הוא כאשה המחוברת לבעלה – הבעל הוא המפרה ומעניק את חומר הגלם ללידה במציאות, אך האשה שוה לו בקומתה ובחשיבותה לצורך הלידה.

מתברר, כי עם היות שהחונך מפנים לנער ש"בשבילי נברא העולם" ועלי האחריות לתקנו, תפקיד החונך גם ללמד כי התקון עצמו בא על ידי שהאדם מצד עצמו אומר "מה כחניו"^{מב}. באמירה זו מבטל האדם את כח המדמה החיצוני המתעה לחשוב כי "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" ומכיר בכך שאין לו כח משל עצמו. אז מגלה האדם כי אליבא דאמת כח הבטול

סימטריה במציאות. ראשית חן זה הוא בתפיסת השיקוף והסימטריה שבין ה"אני" ל"אתה" מולו עומד האדם. יחס אמיתי ונכון ל"אתה" מגלה את ה"אני" בתוך ה"אתה" ואת ה"אתה" בתוך ה"אני", ורק כך זו סימטריה מושלמת (כששוב מודגש ב"שויתי הוי' לנגדי תמיד" ממד השוין שהוזכר לעיל, ראית ה' וישראל כ"שוין בקומתו", בבחינה זו בה מתיחס ה' לנשמות ישראל באחזה, כפי

שהדבר מתבטא בפסוק "למען אחי ורעי"^{מג}). ראית ה' בכל מקום במציאות מתחילה מראית החן והסימטריה בתוך ה"אתה" גופא, ממשכה דרך התפיסה שיש חן וסימטריה בין ה"אני" ל"אתה" (ובכלל בין העולם לה'), ומגיעה למימוש בראית החן והסימטריה בתוך כל מציאות כשיקוף והתגלות של "חן הוי'".

בשבילי נברא העולם

פירוש נוסף במלה "לנכח" נותן משמעות נוספת להוראה "חנך לנער על פי דרכו": הרשב"ם מפרש כי "לנכח" היינו "בשביל"^{מח}. לפי זה יתפרש "חנך לנער" – אותיות "לנכח נער" – כ"בשביל [ה]נער". דרוש זה מלמד כי יש לחנך כל נער להפנמת מאמר חז"ל "חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם"^{מט} – שיכיר בכך שכל הבריאה היא "לפי דרכו", כדי לשמש את דרכו בחיים, את הענין היחודי בו הוא עוסק. בחסידות³ נתפרש כי התודעה ש"בשבילי

מז תהלים קכב, ח.

מח בפירושו על בראשית כה, כא.

מט סנהדרין פ"ד מ"ה.

נ לקומ"א ה'.

כי צריך כל אדם לומר: כל העולם לא נברא אלא בשבילי [סנהדרין לז, א]. נמצא כשהעולם נברא בשבילי, צריך אני לראות ולעניין בכל עת בתקון העולם, ולמלאות חסרון העולם, ולהתפלל בעבורם.

נא דברים ח, יז"ח.

נב תנא דבי אליהו רבה פכ"א.

מתאפשר לו לזרום דרך האדם – הוא כח פלאי ובלתי מוכר, כח שמעבר לגבולות העולם הזה, המעניק כח לאדם לתקן את כל העולם. על כח זה נאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לך"^ג.

נה ישעיה סד, ג. תקו"ז תקון סט (קד, א). ראה סוד ה' לראיו ש"א פ"ב.

והאור האלקי המאיר דרכו – שם "מה", בלשון הקבלה – הוא הוא "כחנו" באמת^ג. כח זה, כח מה – שרק באמצעות הבטול שבחכמה^{נד}

נג "מה כחנו" = "הוי' הוא האלהים" (הכח שלנו, אלהים בגימטריא הטבע).

נד זהר ח"ג כח, א; לד, א; רלה, ב; זהר חדש (מרגליות) לד, א; הקדמת תקו"ז ד, א. ובכ"מ.

נקודות חן

- ◆ חנוך אותיות חן כו, חן הוי' – תכלית החנוך היא לחשוף את החן הפרטי, האור האלקי המיוחד שמתגלה בנשמת המחונך (שבכללות ישראל יש יב חושי-חן המתגלים ביב שבטי י"ה בסוד יב אבני החשן).
- ◆ שרש החן הוא בכתה, בעל-מודע, והתגלותו היא בשלשה שלבים – חוש, כשרון ומעלה.
- ◆ חנך אותיות נכת. עיקר החנוך הוא בסוד העמידה לנוכת, דבר המתבטא באופנים רבים:
- ◆ עמידת המחונך נכח המחונך – כשהוא 'רואה אותו' באמת ופונה אליו ישירות, בהתאם למעמדו ומצבו. עמידה זו, מעבר לתועלתה הישירה, מחנכת את המחונך לבחון כל דבר בחייו באופן ישיר ואמתי ולא לשגות באשליות (לגבי מצבו שלו ולגבי המציאות).
- ◆ חנוך לתפלה "נכח פני א־דני" בפניה מתמסרת וישירה לה' כ"אתה".
- ◆ חנוך לראית ה' בכל דבר במציאות – לא רק כמביט מלמעלה, אלא כמשתקף מתוך המציאות.
- ◆ חנוך לעמידת "שוין בקומתן" סימטרית מול ה' – מתוך התמסרות ויזמה מחד ומתוך בטול והכרה "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל" מאידך.
- ◆ חנוך ש"בשבילי נברא העולם" המביא לאחריות על המציאות ולמימוש הכשרון האישי.

שיעור הילולת הרמב"ם

אין רע יורד מלמעלה

מקורות הרע

אכן, מהו מקורו של הרע – המועט – ממנו סובל האדם? הרמב"ם כותב שישנם שלשה מקורות לרע ממנו סובל האדם:

את רובן המוחלט של הרעות מהן סובל האדם הוא גורם לעצמו – בהמשכו אחר המדות המגוננות; בנזקים שהוא גורם לעצמו בהפרזה בתאוותיו; בקלקול הבריאות על ידי התנהגותו (שגורם לחולי גוף שבעקבותיהם מגיעים גם חולי נפש); ובכך שהוא מרגיל את עצמו לרעות דברים מיותרים, מכניס את עצמו למאמצים מיותרים ולסיכונים גדולים כדי להשיג אותם ומצוי בסופו של דבר באכזבה ובתסכול תמידיים כשאינו מצליח להשיג את כל תאוותיו.

חלק קטן בהרבה של הרעות נגרם לאדם על ידי אנשים אחרים שפגעו בו (אנשים המהווים מיעוט מזערי בחברה סבירה, המורכבת ברובה מאנשים טובים; וגם במלחמות – בהן מתרבות ההתנהגויות הרעות של אדם לזולתו – עדיין רובה של האנושות איננו חלק מהמלחמה וכללות המציאות האנושית היא טובה).

חלק קטן עוד יותר של הרעות שנגרמות לאדם הן תוצאה של הטבע – בהיות שהאדם מורכב מחומר מוגבל, יש גם אפשרות של נזק והעדד 'סטטיסטיים' (שהם מעטים מאד ביחס לכל התנהלות הטבע הטובה והתקינה).

כשם שאנשים נוטים להפריז בכמות הרע שבעולם, ומאותה סבה ממש, הם גם נוטים

כמה רע יש בעולם?

על מציאות הרע בעולם ומקורו נסובות חקירות פילוסופיות רבות. הרמב"ם במורה נבוכים^א מציין כי יש טעות נפוצה בעולם – "ואין זה הטעות אצל ההמון לבד", אלא גם אצל "מי שיחשוב שהוא חכם" – "שהרעות בעולם יהיו יותר מהטובות" ו"מן הפלא שימצא בזמן [העובר על האדם] דבר טוב, אמנם רעותיו רבות ומתמידות". הטועים בטעות זו מפרטים את ריבוי הרעות וחושבים שעצם מציאות האדם היא רעה עבודה, וחולקים "על מה שיחשבו אנשי האמת מגמילות חסדי האלה וטובתו המבוארת^ב, והיותו ית' הטוב הגמור, וכל מה שיבוא מאתו – טוב גמור בלא ספק".

הרמב"ם מסביר ששרש הטעות הזו הוא העמדת האדם את עצמו במרכז – "וידמה כל סכל כי המציאות כולה היא בעבורו, וכאילו אין שום מציאות זולתו לבד", ולכן כאשר דברים אינם מסתדרים כרצונו שלו "יגזור שהמציאות כולו רע". אכן, אם יתבונן האדם בערכו האמתי ויכיר באפסותו, "שאינו לו שיעור כלל בערך אל המציאות כולו", הוא יראה נכוחה כיצד המציאות רובה ככולה טובה – וגם מציאותו שלו טובה עבורו, והרע הוא מועט ומקרי.

נקודה מעובדת משיעור כ' טבת (הילולת הרמב"ם) ע"ח. נרשם על ידי איתאל גלעד.

א ח"ג פ"ב.

ב ראה לעיל במו"נ ח"ג פ"ו, וכן בהמשך פרק זה.

ש"רובו טוב ומיעוטו רע".

אכן, לרע יש מציאות רק בעולמות התחתונים, ומקורו הוא מצד הנבראים בלבד, בעוד שה' כולו טוב ו"אין דבר רע יורד מלמעלה"¹ ולכן בעולם האצילות "לא יגורך רע" כלל. לכן, רק כאשר בוחנים את מקורות הטוב במציאות – המרובה לאין ערוך על הרע, כנ"ל – מצטרף לתמונה השלמה גם עולם האצילות: יש טוב של עולם העשיה, אותו האדם גורם לעצמו; מרובה ממנו הטוב של עולם היצירה, המגיע בפרט דרך אנשים טובים (החל מקרובי משפחתו וידידיו של האדם) ובכלל ובעיקר דרך החברה האנושית (שכלל היא טובה, ורק כאשר הפרט נבדל ממנה הוא עלול להפוך ל'מזיק'); מרובה ממנו הטוב של עולם הבריאה – הטוב שטבוע בטבע הבריאה (שנבראה על ידי ה' הטוב, ו"טבע הטוב להיטיב"²) אך מעל הכל קיים הטוב השלם והמוחלט שמגיע ישירות מה' – טוב של עולם האצילות, שלפעמים מתלבש בטוב של העולמות שתחתיו (בסוד "אצילות איז אויך דא", וראה עוד לקמן) ולפעמים מופיע כנס גלוי שלמעלה מטבע העולמות התחתונים.

אני, הוא ואתה

ותוספת העמקה בדברי הרמב"ם (שיכולה 'להפגיש' את הפילוסופים האקזיסטנציאליסטים עם הפילוסופיה הרציונאלית של הרמב"ם): מדברי הרמב"ם עולה שרוב הרע מגיע מה'אני' ומיעוטו מגיע מה'הוא' (מהזולת או מהעולם). אכן, הא'תה' לא יכול להיות רע. זולת שעושה לי רע הוא תמיד 'הוא' בעיניי ("ולא יכלו דברו לשלם"³), הוא אינו נוכח, ומי שבונים

להיפוך היחס בין מקורות הרע: נדמה להם שרוב הרעות בעולם הן תוצאות של הטבע וב'אחריותו', ששאר הרעות הן מהממסד החברתי-האנושי (הממשלה), מאנשים מסוימים שחפצים להרע להם ואפילו מחברים שמזיקים בבלי-דעת, ובסופו של דבר מוכנים האנשים גם לייחס לעצמם אחריות מסוימת לחלק קטן מהרע ממנו הם סובלים. הרמב"ם מלמד כי היחס הוא הפוך לחלוטין – מיעוטו של הרע הוא 'טבעי' (וגם אליו יש להתייחס באופן אלקי), רב ממנו הרע שבני האדם גורמים זה לזה, אבל מרובה משניהם, לאין שיעור, מדת הרעה שהאדם לבדו גורם לעצמו.

אצילות ובי"ע

את שלשת המקורות לרע שנגרם לאדם אפשר להקביל לשלשת העולמות התחתונים בי"ע: על עולם העשיה נאמר כי "רובו רע" (והתיאור הפסימי והמוטעה של העולם על ידי אדם שממוקד בעצמו, כפי שכתב הרמב"ם, מתאים לו – "כל מעשה עוה"ז קשים ורעים והרשעים גוברים בו"⁴) – זהו עולמו של הפרט שמעוצב בעיקר בידי מעשיו-טעויותיו שלו המשבשים את חייו. עולם היצירה הוא עולם ה"כלל" – העולם של החברה ושל ההתמודדות (היצריות-לעתים) בין בני אדם – ש"חציו טוב וחציו רע", והרע שבו נגרם מהזולת. עולם הבריאה הוא עולם השכל – העולם של חוקי הטבע, והעולם של ראשית בריאת היש-החומר המוגבל וכלה מטבעו – ובו ניכר

מיעוטו של הרע הוא 'טבעי' (וגם אליו יש להתייחס באופן אלקי), רב ממנו הרע שבני האדם גורמים זה לזה, אבל מרובה משניהם, לאין שיעור, מדת הרעה שהאדם לבדו גורם לעצמו

¹ ד' בראשית רבה נא, ג (והובא בדברי הרמב"ם במו"נ ח"ג סוף פרק י', כנ"ל הערה ג – עיי"ש).

² ה' ראה גם לב לדעת "פרק בעבודת ה'" הערה ח (והנסמן שם).

³ שבאנגלית גם יש הבחנה ביניהם – בעולם היצירה הרע מהזולת האנושי, he, ובעולם הבריאה מהזולת הלא-אנושי, it.

⁴ ד' בראשית לז, ד.

ג תניא פ"ו (עפ"י ע"ח שמ"ב סוף פ"ד).

אויך דא" (אצילות היא כאן). את הידיעה שהכל אלקות אסור לתרגם לעבודת כל נברא זולת ה', ח"ו, אבל יש לתרגם אותה לבניית יחס של אנייאתה עם כל נברא^ט, ובכך הופכים את המציאות כולה לטוב^י.

את הידיעה שהכל אלקות יש לתרגם לבניית יחס של אנייאתה עם כל נברא, ובכך הופכים את המציאות כולה לטוב

ט ואפילו ביחס האדם לעצמו, בעוד תפיסת האני במרכז גורמת לרעות רבות, כאשר האדם מצליח לצאת מעצמו ולהסתכל על עצמו כ'אתה' הוא יכול לבנות יחס חיובי (נכון ואמתי) לעצמו – לראות את הטוב שבו, בלי שהכרת הטוב הזו תגרור סיפוק שלילי ובסופו של דבר תביא ל"יוסיף דעת [אפילו דעת טוב]" יוסיף מכאוב" (קהלת א, יח), ודוק בלב לדעת "פרק בעבודת ה'" בכלל ובהערות ז, טז ויז שם.

י וכך יש להבין את הישום ב'עבודה' של דברי הרב קוק זצ"ל אודות "ההשקפה המונותאיסטית, הנוטה להסברה הפנטאיסטית, כשהיא מזדככת מסיגיה [שאם לא כן היא עבודה זרה של נבראים, כנוצר בפנים], המובלטת בחלקים רבים ממנה בהחלק התבוני של החסידות החדשה [חסידות חב"ד, בלשונן] שאין שם דבר מבלעדי האלקות" (אורות הקדש ח"ב עמ' שצט), וד"ל.

אליו יחס אמתי של 'אתה' ודאי אינו עושה רע. בעולם האצילות יש יחס ישיר אל ה' כ'אתה' (ולכן בתפלת העמידה, תפלת עולם האצילות, המלה העיקרית – שהיא אף המלה שחוזרת הכי הרבה פעמים בנוסח שמונה-עשרה – היא 'אתה', שבאמירתה ברצינות האדם וכל

הסובב אותו בטל ומתמסר לגמרי אל ה'").

כשם שהיחס לה' עצמו צריך להיות פניה ל'אתה', כך היכולת לפנות כ'אתה' לכל דבר בעולמות התחתונים היא בחינה של אצילות, עליה אמר המגיד ממעזריטש "אצילות איז

ח וראה תניא פמ"א:

מאחר שאתה נפחתה בי ואתה עתיד ליטלה ממני לכן מעתה אני מוסרה ומחזירה לך לייחדה באחדותך וכמ"ש אליך ה' נפשי אשא והיינו על ידי התקשרות מחשבתי במחשבתך ודיבורי בדיבורך באותיות התורה והתפלה ובפרט באמירה לה' לנכח כמו ברוך אתה וכו'ג.

מסעות התפלה

בכל תפלה האדם עובר מסע, עולה בשלבים ב"סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה". יש שלשה שלבי הכנה לתפלה: א. "פנה" – לפנות את הלכלוך מהגוף ולפנות את הרע מהנפש. ב. "יטול ידיו" – טהרה המוציאה את הרע הסמוי (ומקביל לזה לימוד פנימיות התורה). ג. "הכון לקראת אלקיך" בחגירת אבנט ונתינת מטבע לצדקה. ובתפלה עצמה עוד ארבעה שלבים: ד. "תפלת העשיה", מ"מה טובו" עד ברוך שאמר. ה. "תפלת היצירה", מברוך שאמר עד ברכו. ו. "תפלת הבריאה", קריאת שמע וברכותיה. ז. "תפלת האצילות", תפלת עמידה. כך בששת ימי המעשה עוברים מ"ב מסעות, וביום השבת מגיעים לארץ המובטחת.

לחיות עם הזמן

"מגדל הפורח באויר"

את הנדר, על ידי פתח חרטה, הוא מחולל תיקון נפש פנימי אצל הנודר ומביא אותו לתשובה, שגם היא שייכת לבינה.

נפרש, אם כן, ש"מגדל הפורח באויר" רומז שאת הדבר "הפורח באויר" מגלים רק לגדולים, שבסוד "מגדל", יודעי השם – "מגדל [=] עז שם הוי' בו ירוץ צדיק ונשגב"¹. שרש "מגדל הפורח באויר" הוא ה"חיה וישראל שמה"² שנמצאת פורחת במדרגת האוירא שבכתר (המקום בו מאירה דעת דרדל"א³) – ישראל אותיות לי ראש, רמז שהדבר מסור ל"ראשי המטות לבני ישראל". לאותה מדרגה עליונה שייך הגילוי ש"ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא" – ויתר על כן, ישראל אף פעם לא חטא⁴ – וגם אותו סוד נמסר רק לצדיקי עליון, "ראשי המטות לבני ישראל", כדי שילמדו באמצעות זכות על עם ישראל, אך נעלם מכל העם כדי שלא יבואו לזלזל במצוות⁵.

המשך בעמ' 27 <<<

האוה"ח מסביר כי "התר נדרים פורחים באויר"⁶ משום שה' לא רצה לכתוב "לעין כל אדם שהנדר והשבועה ישנם בהתר, שבזה יזלזלו בנדרים ובשבועות" ולכן מסר את ההתר בעל-פה רק לגדולי ישראל – "וידבר משה אל ראשי המטות" – ואילו "לבני ישראל לאמר [רק את] זה הדבר" האמור בהמשך לגבי חומר נדרים, ללא התוכן הפורח באויר.

אם כן, התר נדרים הוא בסוד "מגדל הפורח באויר"⁷ (סוד האות ל') – כינוי לספירת הבינה, עלמא דאתכסיא (אך סופי התיבות של "מגדל הפורח באויר" הם רחל למפרע, שהיא עולם הדבור בו נודרים ומתירים את הנדרים – הנדר שבלב לא חל, ויש להוציאו בדבור, וגם התר החכם צריך להיות בדבור דווקא⁸). כדי למנוע זלזול בנדרים ה' העלים-כיסה את דין היתר נדרים והשאיר אותו בגדר תורה שבעל פה, "תורת אמך"⁹ (אם היא גם לשון תנאי, השייך ל"אם לבניה תקרא", כאשר כל נדר הוא 'על תנאי' שהחכם לא יתירו). כאשר החכם מתיר

1 שם יח, י.

2 פרקי היכלות. הוא ברוקח ובעוד סידורים אצל מי שהפסיד אמירת "ברכו".

3 מב"ש שער ג' ח"ב, פ"ג. וראה המשך תער"ב ח"א עמ' תנג ואילך; שם עמ' תשיט ועוד. ראה באריכות בספר חסדי דוד הנאמנים ח"ה עמ' 184 ואילך; שיעורים בסוד ה' ח"ב עמ' קכו.

4 סנהדרין מד, א.

5 יא ראה מי השילוח בראשית עה"פ "ויצו ה' אלקים; תחלת פרשת ויגש. ובכ"ד.

6 יב וראה פרי צדיק בלק דרוש ג ששבחי בלעם לישראל שאין ה' רואה בהם חטא הם שגרמו לחטא בני ישראל

נערך מרשימת הרב ע"י איתיאל גלעד. י"ב אייר תש"פ.

א חגיגה פ"א מ"ח (י, א).

ב שם טו, ב; סנהדרין קו, ב. התרת נדרים בגימטריא מגדל פעמים טוב.

ג רש"י חגיגה וסנהדרין שם; זהר ח"ב צא, א. ובכ"מ.

ד ע"פ ויקרא ה, ד. ראה שבועות כו, ב; רמב"ם, הלכות נדרים פ"ג ה"ד.

ה משלי א, ח.

ו שם ב, ג.

שפת אמת

פרשת מטות

קדושת כח הדבור

לכתחילה את כל התיקונים בכח הפה, בתורה שבעל פה.

קול תפלה וקול תורה הם "הקל קול יעקב"^א, שזכה ל"נחלה בלי מצרים"^ב (בגימטריא תפלה) וממנו לומדים "שיהיו נודרין בעת צרתן"^ג (ובזכות הנדר ב"עת צרה היא ליעקב" – בהנהגת "וידר יעקב נדר לאמר [לדורות שכך יש לנהוג] – "וממנה יושע"^ד). לכן, ממשיך השפ"א, תקנו לקרוא פרשה זו בימי בין המצרים, כדי לצאת מן המצר אל המרחב העצמי, "מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה"^ה (ולזכות ל"אתה סתר לי מצר תצרני"^ו). מסיים השפ"א שלאותה "נחלה בלי מצרים" מכח קדושת הפה זוכים גם בשבת^ז, בה הנשמה היתרה פותחת את כח הפה לגלות את הקדושה (תכלית הגילוי-ההמתקה בסוד חש-מל-מ^ח), המופיע בסדר בריאת האדם: "וייצר הוי' אלהים את האדם עפר מן האדמה [חש-שתיקה של דומם, בהמתנה עד ל]ויפח באפיו נשמת חיים [גילוי קדושת הנשמה הנבדלת, מל לשון ברית מילה, ואזי נפתח הפה:] ויהי האדם לנפש חיה [ותרגום אונקלוס "רוח ממללא", מל לשון דבור]"^ט).

יא. בראשית כז, כב. וראה סידור עם דא"ח ד"ה זה (יט, ג ואילך).

יב. ע"פ שבת קיח, א. וראה פרדס שכ"ג (ערכי הכינויים) פי"ד; לקו"ת מסעי ד"ה "ענין נחלת יעקב" (צו, ב).

יג. בראשית רבה ע, א (ועיי"ש שיש לתלות את הנדר ביעקב).

יד. ירמיהו ל, ז.

טו. תהלים קיח, ה.

טז. שם לב, ז. וראה לקו"מ ריג כי יש לשמור את הדבור ולהפסיק בין "אתה סתר לי" ל"מצר [תצרני]", כדי לזכות לשמירת שם סא"ל ולא לעשות צירוף סמא"ל.

יז. שבת קיח, א: "כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים".

יח. כש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אות כח.

יט. בראשית ב, ז.

השפ"א מסביר^א כי הנדרים והשבועות – בהם נאמר "לא יחל דברו"^ב, "לא יעשה דבריו חולין"^ג – מבטאים את כח הפה לו זכו בני ישראל, כח התורה והתפלה, אחרי ארבעים שנה בהם עסק עמם משה רבינו בתורה וקבע בהם "כח הקול ולשון הקדש". "מלכות פה"^ד, ובסוף ימי משה רבינו הוא זכה לתקון המלכות, כאמרו אז "ויהי בישרון מלך"^ה (וכשמוציאים את הדבור לשפת חול – כי העיסוק בתורה בלשון הקדש אינו מובן דיו – מתקיים במלך המשיח "והוא מחלל מפשענו", כפי שמסביר רבי נחמן מברסלב).

לכן, אומר השפ"א, נסמכה פרשת נדרים לפרשת תמידין ומוספין, אותם יכולים אנו להקריב בכח הפה – "ונשלמה פרים שפתינו"^ו – בתפלה^ז ובתורה, כפי שהראשונים שהתפללו בשם פעלו את תיקון הקרבן. יש לומר שכך יהיה גם בימות המשיח, לשון שיחה, כאשר נפעל

נערך מרשימת הרב ע"י איתיאל גלעד. י' אייר תש"פ.

א. תרס"א.

ב. במדבר ל, ג.

ג. ספרי עה"פ (הובא ברש"י כאן).

ד. הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

ה. דברים לג, ה.

ו. ישעיהו נג, ה.

ז. לקו"מ קיח.

ח. הושע יד, ג.

ט. במדבר רבה פרשה יח, סימן כא. וראה ברכות כו, ב.

י. ויקרא רבה פרשה ז, סימן ג.

למצוא את ה' במיצר

השפ"א מסביר^א כי פרשת מסעי, הנקראת בין המצרים, מלמדת כיצד ה' נמצא גם בתוך הצרה-המיצר – "באותן הדרכים המסוכנים" (וזהו קשר בין עבודת בין המצרים, ימי תוקף ההסתר והגלות – בהם מכוונים "אתה סתר לי מצר תצרני"^ב – לעבודת אסתר המלכה^ג, הרמוזה ב"ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא"^ד, כנודע ש"כל הדרכים בחזקת סכנה"^ה אותיות **כלת מרדכי חזקה בסכנה**). ה' מלמדנו כי אין לברוח מן המצר, אלא לעבוד גם מתוכו את ה'. מן המצר יש להתפלל לה', "מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה"^ו, כאשר מיוחד לכך אחד מעשרת לשונות התפלה – 'ביצור'^ז, סוד **"בצר לי אקרא לי הוי"**^ח (בגימטריא **"ירידה יושע"**).^ט

צורך עליה", ללמד שתכלית הירידה למצר עם ה', "עמו אנכי בצרה"^י, היא העליה – "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה"^{יא}. אז מגלים כי כשם שה' עונה בעת רצון^{יב} כך הוא עונה בעת צרה^{יג} (ואת ה-צרה עצמה יש להפוך ל-רצה, כנודע ממורנו הבעש"ט^{יד}). בפרט יש להתבונן בכך בעת חולי: **בצר בגימטריא רפואה (אור-פה הנמשך בדבור התפלה) ו"עת צרה" ועוד "עת רצון" עולה אל פעמים נא**, בסוד **"אל נא רפא נא לה"**^{טו} (נא הוא ההפרש בין צרה ל-רצון, עליו מבקשים "אנא הוי' הושיעה נא"^{טז}), תפלת משה לרפואה (כאשר "משה מלגאו" מתלבש ב"יעקב מלבר"^{טז} ומקיים בו "עת צרה היא ליעקב וממנה יושע"^{טז}).

א לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב. ובכ"מ.
 יא תהלים צא, טו.
 יב בראשית מו, ד.
 יג ראה ישעיה מט, ח.
 יד תענית טו, א.
 טו ראה הוספות לכש"ט (קה"ת, הוצאה שלישית) אותיות ג' וט, וש"נ.
 טז ה' עונה בעת רצון ועונה בעת צרה, בסוד מצות עונה מן התורה, כל אחד לפי יגיעתו בעמדו מול הסכנה, וד"ל.
 יז במדבר יב, יג.
 יח תהלים קיח, כה. שם הוי' ב"ד רמות המספר, שכנגד עולמות אבי"ע, הוא 26, 26, 17, 8 - הוי' באצילות וינא בבי"ע. **רפא** = הוי' ועוד ה"פ **נא** - המשכת ה"ח להמתיק את דיני בי"ע.
 יט ע"פ תקו"ז כט, א.
 כ ירמיה ל, ז.

נערך מרשימת הרב ע"י איתיאל גלעד. י' אייר תש"פ.
 א תרט"ד.
 ב תהלים לב, ז. וראה באורך תשובת השנה מאמר "בין המצרים".
 ג **מסעי אסתר** משלימים ל' 841 שהוא **כט** ברבוע ו**כא** בהשראה (המספר הראשון שהוא גם רבוע וגם השראה אחרי 25). **מסעי אסתר** בהכאה פרטית - **מ** פעמים **א**, **ס** פעמים **ס**, **ע** פעמים **י**, **י** פעמים **ר** - עולים 33640 = **י** פעמים **חן** ברבוע (**חן** הוא **אסתר** - המוצאת חן ונושאת חן - במ"ס וכן **מרדכי** במ"ס).
 ד דברים לא, יח. חולין קלט, ב.
 ה קהלת רבה ג, ב.
 ו ראה גם אור ישראל ח"ג עמ' קלד הערה ג.
 ז תהלים קיח, ה.
 ח דברים רבה ב, א.
 ט שמואל ב, כ. ז. תהלים יח, ז.

מהענש **חכמה (חסד ע"ה)**, כיצד לתקן את החטא (ורמז: ממוצע כל אות במלים **ענש-חטא** הוא **חכמה**). החכמה שבתוך הרע – בסוד הפסוק "וגם הוא חכם ויבא רע"^כ, שמביא השפ"א – היא חכמה סתימאה, שיש בה דין וגבורה (גבורה דעתיק המלובשת במוחא סתימאה דאריך – תיקון "טלא דבדולחא"^כ, הלימוד מטלטולי הדרך **ב"מב המסעות**).

כה ישעיה לא, ב.

כו זהר ח"ג קכח, ב; ע"ח ש"ג פ"ו (מ"ק).

בכל מצב **מ"כח עתים**^{כא}, בשמחה או בבכיה^{כב}, יש להגיע לדבקות הבורא (השייכת למדרגת החיה-החכמה^{כג}) וללמוד חכמה-תורה מהמסעות שעובר האדם. אפילו כאשר הצרה היא ענש על חטא האדם, הרי "לך אדני חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו"^{כד} – כדי ללמוד

כא קהלת ג, א"ח.

כב אלו שתי דרכים להגיע אל השרש, "בכיה [יחידה] תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה [חיה] תקיעא בלבאי מסטרא דא" (ע"פ זהר ח"ג עה, א).

כג ראה "תפלה קודם הלמוד" בסוד הוי' ליראיו (ובאריכות בשיעורים בסוד הוי' ליראיו ח"ב).

כד תהלים טב, יג.

המשך מעמ' 24 <<

מכאן נלמד כלל גדול בתורת בעל אוה"ח הקדוש, שמרבה לדרוש את המלה "לאמר" בכל התורה, כי מגמתו להתגבר על יצרא דעריות^ט המתחזק כנגד האדם (בעוד את יצרא דעבודה זרה בטלו, לא יכלו לבטל את יצרא דעריות^ט, ואדרבא – בטול יצרא דעבודה זרה מחזק את יצר העריות). "**לאמר**" רומז להוספת ה"ל – "מגדל הפורח באויר", "כנ"ל – לסדר המשכת הזרע, אור-מים-דקיע (סוד עשרה מאמרות דמעשה בראשית). הזרע נמשך מרישא דאין, התענוג שבכתה, סוד ה"מגדל" ("עז") העולה **מזל** – "אין מזל לישראל" המתקן את חטא מוציא זרע לבטלה (מוציא זרע לבטלה הוא הלעומת זה של מצות "פרו ורבו"^{כא}, חושבנא דדין כחושבנא דדין).

אומר לישראל לעשות ולשמור" יש בראשי התיבות של "נשבעתי ואקימה לשמר משפטי צדקך" – אותיות **צלמנו**, סוד נעשה אדם בצלמנו" (בראשית א, כו).

יט ורמז: יצר דעריות בגימטריא משיח בן יוסף משיח בן דוד – שני המשיחים באים בעיקר לתקן ולהפוך את יצר דעריות לקדושת החשק וההתלהבות בעבודת השי"ת, שממנה באה ה"מצוה רבה" ד"פרו ורבו", והוא סוד "שיר השירים קדש קדשים" (ידים פ"ג מ"ה).

כ ראה יומא טט, ב.

כא בראשית א, חכ.

בהמשך דורש האוה"ח כי "אין 'לאמר' אלא גילוי עריות"^ג ו"זה הדבר אשר צוה הוי'. איש כי ידד נדר" – ל"איש" המתגבר לכבוש את יצרא דעריות (ו"כאיש גבורתו"^ט להיות "איזהו גבור? הכובש את יצרו"^ט) טוב וראוי להשבע ליצרו שלא יחטא, כפי שמצינו בבעז ש"נשבע ליצרו"^ט באמרו "חי הוי' שכבי עד הבקר"^ט וכאמרם ז"ל ש"נשבעין לקיים את המצוה, שנאמר 'נשבעתי ואקימה לשמר משפטי צדקך'^ח."

בבנות מדין ולמגפה שבעקבותיו.

יג סנהדרין נו, ב.

יד שופטים ח, כא.

טו אבות פ"ד מ"א.

טז ויקרא רבה כג, יא.

יז רות ג, יג.

יח תהלים קטו, קו. "**נשבעתי**" בגימטריא ארץ ישראל – רמז לעשר הפעמים שה' נשבע, בלשון "נשבעתי", לתת לנו את הארץ (ראה בעל הטורים דברים לד, ד). הקב"ה כביכול 'נשבע ליצרו' (עשר פעמים, כדי להחזיר זאת בעשר הספירות, וראה לוח "היום יום" כ אדר"ב), לתת לעם ישראל את הארץ המובטחת מהנילוס עד הפרת (ארץ עשרה עממין, כנגד עשר השבועות) שעל אף ה"יצר" למעט את ישראל (על דרך מיעוט הלכנה, עליו ה' אומר "הביאו עלי כפרה"), בסוד "כי אתם המעט מכל העמים" (דברים ז, ז), כל עוד לא מקיימים "ויגבה לבו בדרכי הוי'" (דברי הימים ב' יז, ו) כדבעי. רמז לכך שגם ה' מקיים בעצמו "נשבעין לקיים את המצוה" (בסוד "מגיד דבריו ליעקב", מה שהוא עושה הוא

לסגור את החשמל

"צרו ר את המדינים" - מסביר אור החיים הקדוש: לאחר שנכשלו ישראל בתאוות ניאוף (בחטא בנות מדון) בא הציווי לשנוא את המחטיאים וכך להתנקות מהתאוה. וכן מפרש "יהיו לכם בגדר צר ואויב לשנאתם... להשחית עצם ולקלקל מעינותיהם". צריך כח ועז מוסרי לסגור לאויב את האספקה, כמו להפסיק לספק חשמל לאויבינו ברצועת עזה. הכח הזה נובע מקדושה ושמירת הברית, שנאת הרע בתכלית.

מעין גנים

נקודה חסידית | פרשת חטות

מלכי מדין

מישות מופרזות (כשאדם לא 'סובל' את הזולת), תחושת 'אני' שלילית, "אני ואפסי עוד". לכן הנקמה במדין היא הפעולה-המלחמה האחרונה, החותמת את חיי משה רבינו בעולם הזה. מה שהצדיק עושה בסוף חייו הוא מעין סיכום של כל חייו, וכך תמצית וסיכום חיי משה רבינו מתבטאת, בשיא הפסגה, כשהוא לוחם ומנצח את מדין וחמשת מלכי מדין.

לפי זה נאמר ש"חמשת מלכי מדין" (שמספרם מודגש) הם ה"לעומת-זה" של חמשה חומשי תורה, "זכרו תורת משה עבדי", "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"¹. והרמז בפתירת הפסוק: **ואת מלכי מדין = תורה**². כמו שחמשת המלכים הושוו למדות השוני ביניהם, כך בקדושה: יש ענין מיוחד בכל חומש, דרגה בנפש אליה מקביל כל חומש, ותהליך שלם בסדר החומשים³, ואף על פי כן "כולם שוים לטובה", "אין טוב אלא תורה" (כמו שמדגיש הרמב"ם) שאין הבדל בקדושת תבות ואותיות התורה בין "ואחות לוטן תמנע" (בחומש בראשית) ל"שמע ישראל וגו'" (בחומש דברים).

הקבלת המלכים לחומשים

נתבונן בשמות המלכים ובתהליך שהם מסמנים בהקבלה לחמשה חומשי תורה: המלך הראשון, אוי, הוא מלשון תאוה. זו תאוה רעה, ולכן **אוי** אותיות **אוי**. כאמור, קליפת מדין היא הישות, ומבואר בחסידות שכללות היצר הרע, כל הרע בעולם, הוא הישות. הישות

וְאֵת מַלְכֵי מִדְיָן הָרְגוּ עַל חַלְלֵיהֶם אֶת אָוִי וְאֶת רָקֵם וְאֶת צוּר וְאֶת חוּר וְאֶת רְבֵעֵי חַמְשַׁת מַלְכֵי מִדְיָן וְאֶת בְּלַעַם בֶּן בְּעוֹר הָרְגוּ בְּחָרָב. מפרש רש"י: חמשת מלכי מדין – וכי איני רואה שחמשה מנה הכתוב? למה הוזקק לומר חמשת? אלא ללמדך ששוו כולם בעצה [העצה הרעה להפקיר את בנותיהם לזנות, שבעקבותיה היתה המגפה בישראל] והשוו כולם בפורענות. אמנם כל אחד מהמלכים הוא 'סיפור' בפני עצמו (כמו צור השלישי, אביה של כזבי⁴), אך יש השוואה של כל "חמשת מלכי מדין", כולם שוים בעצה רעה וכולם שוים בפורענות. בהמשך לדברי רש"י, נתבונן בחמשת מלכי מדין, לפי ההדגשה של שמותיהם ומניינם, "חמשת מלכי מדין".

מבואר⁵ שמדן הוא ה"לעמת זה" של משה רבינו. משה הוא החכמה של הקדושה, שבפנימיותה הבטול לאלקות, איך, "והחכמה מאין תמצא"⁶ (והוא סוד "אין מזל לישראל"⁷). ואילו מדין הוא מלשון מדון-מריבה, המגיע

נערך ע"י יוסף פלאי. מעובד מהקלטת שידור ט' תמוז תשע"א.

א במדבר לא, ח.

ב וראה רש"י לעיל רש"י כה, טו [והוא [צור] היה חשוב מכולם, שנאמר ראש אמות, ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו מנאו שלישי].

ג לקו"ת מסות ד"ה "החלצו מאתכם" (ובאורך בקונטרס "החלצו" וד"ט).

ד איוב כה, יב.

ה בעש"ט עה"ת לך כו; ע"פ שבת קנו, א.

1 מלאכי ג, כב.

2 דברים לג, ד.

3 **ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב** = דרך ארץ קדמה לתורה, וד"ל.

ט וראה בספר כלל גדול בתורה.

י לפי ההקדמה לפרק חלק, היסוד השמיני.

מקומות בתנ"ך¹⁰) – זהו החוש המיוחד של המלך חור, שבקליפה יודע איך להשיג את התאווה. חור מקביל לספר במדבר, בו התגלו כל נקודות התורפה של עם ישראל, והחורים הם ב"מדבר העמים" בו הלכו בני ישראל ובו אירעו הפורענויות בחרון אף (לשון חור).

המלך החמישי, רבע, הוא כאשר מגשימים בפועל את התאווה. רבע ששיך לתשמיש-זיווג (רביעה), ובקדושה היינו "ומספר את רבע ישראל"¹¹ (דברי בלעם הרשע הכתוב כאן עם חמשת מלכי מדין). עיקר התאווה הוא עריות, וכך רבע הוא תכלית העצה הרעה של מלכי מדין, עצם הזנות שבאה בסוף. בקדושת חמשה חומשי תורה, הזיווג נעשה בסוף, בדברי משה האחרונים לעם ישראל, בחומש דברים (סוד "ראוה מדברת עם אחד בשוק"¹², שפירושו מתיחדת¹³).

אכן, מכח חמשה חומשי תורה, "תורת משה", אנו מתגברים על חמשת מלכי מדין, מנצחים ושוללים אותם, והופכים את שמותיהם לטובה¹⁴.

אוי	תאווה	בראשית
רקם	רקימת תכנית	שמות
צור	נחישות	ויקרא
חור	מציאת חור	במדבר
רבע	זיווג	דברים

טז ראה לדוגמה שופטים פרק א.

יז במדבר כג, י.

יח כתובות פ"א מ"ח.

יט רע"ב.

כ ספר דברים נקרא "משנה תורה" – תורה לשון יורה כחץ (והריון), ומשנה רמז ל"בעול וישנה" (נדה לא, ב). בכללות, משנה תורה הוא בחינת בת יחסית לארבעת החומשים הראשונים, והנה המצוה הראשונה בבראשית היא "פרו ורבו", להוליד בן ובת – ויש ארבעה בנים, ארבעה חומשים, ועוד בת אחת, חומש דברים.

כא רמז נוסף במה שנכתב "חמשת [מלכי מדין]": להוסיף לחמשת שמותיהם המפורשים את חמשת הכוללים: **אוי רקם צור חור רבע** (5 מלים בעלות 3:3 אותיות, סך הכל יהי אותיות, משולש 5) עם הכוללים = 1144 = 11 פעמים **מדין** (44, דם, מילוי הוי' [יוד הא וו הא], פעמים הוי'!).

מתבטאת בתאווה רעה, **אוי**, ומי שמשיג את התאווה שלו הוא במצב של "אוי ואבוי". מכל מקום, התאווה בשורש היא 'למעלה מטעם ודעת', עוד לפני השכל הרציונלי. לכן אוי מקביל לספר בראשית, שבו "נתאוה הקדוש ברוך הוא להיות לו יתברך דירה בתחתונים"¹⁵ ולשם כך ברא את העולם. וברמז: **אוי = טוב**, בריאת העולם שבה נאמר "כי טוב"¹⁶, ורמזו בפסוק הראשון "את השמים ואת הארץ" ר"ת שם **אהוה = טוב**.

המלך הבא הוא **רקם**. אחרי התאווה הראשונית, מגיע התכנון בשכל, איך להשיג ולהפיק את הרצון-התאווה, לרקום תכנית. כך בספר שמות 'נרקמת' בפועל התכנית, ובפרט במעשה המשכן (שבו מתקיים "דירה בתחתונים") שם נאמר (לראשונה בתורה) "מעשה רקם"¹⁷. **רקם = שם**, שייך לחומש שמות.

המלך השלישי הוא **צור** שפירושו דבר חזק ואיתן, קשיות ונחישות, כמו "צור החלמיש"¹⁸. לאחר התכנית (רקם) באה הנחישות 'ללכת על זה'. בסטרא אחרא, הנחישות מביאה לידי צער וצרה, אבל הנחישות של הקדושה היא מדת הכהן (משבט לוי "האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו וגו'¹⁹"), שבטו של משה רבינו, עיקר הצור של הקדושה), ועל כן צור הוא כנגד ספר ויקרא, תורת כהנים (הפותחת ב"ויקרא אל משה"). ועוד, את כזבי בת צור הרג פינחס שבמעשה זה זכה ל"ברית כהנת עולם". וכן צור לשון צורה, צורת-דמות הכהן (**צור** ועוד **ויקרא = 613**).

שמו של המלך הרביעי **חור**, דומה **לחור**. לאחר התאווה, התכנית והנחישות, צריך למצוא את החור, נקודת התורפה, דרכו ניתן להיכנס ולכבוש את 'שטח האויב' (כמתואר בכמה

יא תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

יב פעם אחת ביום הראשון ושש פעמים בשאר הימים, כמו אותיות **אז** של **אוי**.

יג שמות כו, לו.

יד דברים ח, טו.

טו שם לג, ט.

מעין גנים

נקודה חסידית | פרשת מסעי

מסע הנשמה

אבינו, אך תוך כדי השליחות יש הרבה 'סיפורים', סיפורי מעשיות, קשיים ומשברים – אלו **מב** המסעות בעולם הזה.

המשכה והעלאה

ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם: הכל מתחיל מהכתיבה של משה רבינו. כתיבה היא פעולה של המשכה. משה ממשיך אור לכל נשמה, כותב לכל אחד ואחת את "מוצאיהם למסעיהם". מתוך המוצא, שרש הנשמה, ממשיך משה את הכח של השרש, שהשרש יאיר בתוך הנשמה המתלבשת בגוף ועוברת את כל המשברים ומסעות החיים. זו המשכה הבאה ישר מהקב"ה. ואלה מסעיהם למוצאיהם: תכלית המסע היא לחזור למוצא, העלאה. כך כשאדם עובר את כל מ"ב מסעות החיים, ממצרים ועד לארץ המובטחת, עליו להתבונן שכל מסע ומסע מחזיר אותו למוצא, בכל מסע הוא מתקרב עוד ועולה לשורשו. אך לא מדובר רק בחזרה לשרש, ל"מוצא", אלא חזרה ביתר שאת ויתר עז, המגיעה למקום גבוה יותר! "כל אור חוזה, חוזר לקדמותו ממש",² כשהאור חוזה, מלמטה למעלה, "ואלה מסעיהם למוצאיהם", הוא מגיע גבוה יותר בתוך ה"מוצא", למעלה מהגילוי המקורי לפני שהנשמה ירדה לתוך הגוף. זו "ירידה צורך עליה"¹

אֵלֶּה מַסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצַבְּאֵתָם בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי ה' וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם.^א

פרשת מסעי מפרטת את ארבעים ושנים המסעות מיציאת מצרים עד הכניסה לארץ ישראל. בקבלה ובחסידות מבואר שהמסעות האלה משקפים את כל חיי האדם, מלידתו ועד יומו האחרון. האדם הוא 'נוסע', עובר מסעות והרפתקאות כל ימי חייו, וכל אחד יכול למצוא את המסע האישי של חייו בתוך **מב** המסעות האלה.

המקור והמסע

יש להבין את פירוש הביטוי "למוצאיהם למסעיהם", ומדוע בהמשך הפסוק כתוב להיפך, "ואלה מסעיהם למוצאיהם". מוסבר בחסידות:³ ה"מוצא" הוא המקור, "דע מאין באת". הנשמה של כל יהודי היא "חלק אל-ה ממעל ממש", יש לה שרש למעלה, בה' יתברך כביכול – זהו המקור, ה"מוצא" שלנו. ה"מסע" עצמו הוא כאשר הנשמה יורדת לתוך הגוף, ובהמשך כל סיפור החיים שלה. התפקיד ותכלית החיים של כל יהודי הוא להפיץ אלוקות ולפרסם את ה' אחד בעולם, כאברהם

נערך ע"י יוסף פלאי. ערוך מהקלטת שידור ט' תמוז תשע"א.
א במדבר לג, א"ב.
ב לקו"ת מסעי צא, א.

ג ראה פלח הרמון לחנוכה ד"ה "ת"ר נר חנוכה".
ד לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב ובכ"ד.

בריאת העולם ב"ב נתיבות חכמה

ראינו שהפסוק שלנו "ויכתב משה" הוא מאד כללי, כולל את כל התורה כולה ואת כל החיים של כל עם ישראל, "ועמך כלם צדיקים". והנה רמז מופלא בפסוק: **ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי הוי' ואלה מסעיהם למוצאיהם** = **לב** פעמים **חכמה** (2336). משה הוא החכמה, חכמה דאצילות, והתורה היא חכמה, "אורייתא מחכמה נפקת". **לב** הם "שלישים ושתיים נתיבות פליאות חכמה" בהם ברא הקב"ה את העולם (ככתוב בפתחת ספר יצירה).

ועוד, המלה הראשונה, **ויכתב** = 6 פעמים חכמה, וממילא כל השאר עולה **הוי'** פעמים **חכמה**, רמז ל"הוי' בחכמה יסד ארץ". "ארץ" היא כנסת ישראל וה' יסד בחכמה את כל נשמות ישראל, מהמקור שלהם למעלה, כולל כל החיים שלהם בעלמא הדין, עד שחוזרים לעצמות ממש.

עוד מקור חשוב למספר 2336 יש במלה הראשונה בתורה, "בראשית" (ככתוב בתיקוני הזהר שכל התורה וכל מה שהיה הוה ויהיה רמוז ב"בראשית"): בחשבון הנקרא אחוריים (ולפעמים נקרא בקבלה ריבוע), ובו המלה מתפתחת בשלבים, **ב בר ברא בראש בראשי בראשית** = 2336! כך רמוזים ל"ב נתיבות החכמה בבראשית ובפסוק שלנו, מהמוצא למסע, ומהמסע למוצא.

(ירידת הנשמה לעולם כדי לעלות למקום גבוה יותר ממנו היתה, אחרת 'למה לנו כל הסיפור הזה').

תורה שבכתב ותורה שבעל פה

ההתחלה היא "ויכתב משה". משה לא רק אומר-מספר אלא כותב, זו בחינת תורה שבכתב. משה הוא בעיקר נותן התורה שבכתב, "תורת משה", הקב"ה אומר ומשה כותב. זה הכיוון מלמעלה למטה, "מוצאיהם למסעיהם".

הסיום "ואלה מסעיהם למוצאיהם", הוא יחסית בחינת תורה שבעל פה. התורה שבכתב ניתנה לנו מאת ה', מלמעלה למטה, המשכה, ואילו התורה שבעל פה עולה מלמעלה למעלה, העלאה. תורה שבעל פה היא מה שאנחנו יוצרים. יותר מזה, עצם סיפור החיים שלנו הוא התורה שבעל פה. כך אמר רבי דוד מלעלוב: בעולם הזה יש מסכת בבא קמא אבל לעתיד לבוא תהיה מסכת "רבי דוד מלעלוב". כולם יהגו במסכת חייו של רבי דוד מלעלוב. המסכת של הצדיק היא הביוגרפיה שלו. כל יהודי הוא צדיק, "ועמך כלם צדיקים"¹, ולכל יהודי הביוגרפיה שלו, החיים שלו והמסעות שלו, איך הוא התחבט והתלבט והיו לו קשיים, ואיך הוא התאמץ ולחם לקיים את השליחות שלו, עד שחזר למוצא בדרגה יותר גבוהה מאשר לפני ירידת הנשמה לגוף. זו התכלית, "ואלה מסעיהם למוצאיהם", התורה שבעל פה.

1 זח"ב קכא, א.
ז משלי ג, יט.

ה ישעיה ס, כא.

ממצרים ליריחו

מ"ב המסעות מתחילים ממצרים ומסתיימים "על ירדן יְרָחו". בכל מסע יוצאים ממיצר נוסף. יש מיצר גס, שקוע ברע, ויש מיצר דק ועדין יותר. השלמות היא בביאת המשיח הרמוז ב"ירחו" - "והירחו ביראת ה'". כל עוד לא בא המשיח, עדיין יש מצרים, ועדיין לא יצאנו לגמרי לחירות. ניצוץ משיח עדיין ממתין בתוכנו ומצפה לגאולה.

פרקי אבות

פרק ב

זהירות!

ילמדו לשקר^א. שמעון בן שטח הוא דיין מתנצח ומנצח להוציא לאור משפט צדק (גם מול מלכים^ב ומכשפות^ג). ורמזו: צריך לחקור שני עדים, **עד = נצח**.

הוד – "חכמים הזהרו בדבריכם, שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו ונמצא שם שמים מתחלל". גלות שייכת לספירת ההוד, "והודי נהפך עלי למשחית"^ד.

יסוד – המשנה שלנו, "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה". זהירות במצוה קלה כחמורה היא מדתו של ה"צדיק יסוד עולם".

מלכות – "הוו זהירין ברשות שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן נראין כאוהבין בשעת הנאתן ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו". רשות היינו השלטון, המלכות.

בגמרא נאמר^ה ששאלו את בנו של רבה "אבוך במאי זהיר טפי", והשיב "בציצית". מוסבר^ו ש"זהיר" הוא גם מלשון זוהר ואור: לכל אחד יש מצוה מיוחדת שבה נשמתו מאירה מזהירה, כמו שנאמר "והמשכילים יזהרו כזהר הרקיע"^ז. בדומה לזה אומר רבי אלימלך "בכל דור ודור יש שורש לתקן מצוה מיוחדת יותר משאר מצות [ומסביר שזו מצות ציצית]^ח". יש לדרוש שהיום עלינו "להיות זהירים ברשות", מלכות שבמלכות, דהיינו להיות זהירים בתיקון המלכות בישראל!

משנה א רבי אומר... והוי זהיר
במצוה קלה כבחמורה,
שאין אתה יודע מתי שכתן של מצות.

בפרקי אבות נאמר שבע פעמים להיות זהיר, ויש לכוון אותן כנגד שבע המדות מחסד ועד מלכות. זהירות בכלל שייכת למלכות^א, ולכן המדות כאן אלו המדות שבמלכות עצמה: חסד – "הוי זהיר בקרית שמע ובתפלה"^ב. בקריאת שמע מקיימים "ואהבת את ה' אלהיך" (האהבה היא פנימיות החסד), וכן תכלית עבודת התפלה היא "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא". גבורה – "הוי זהיר בגחלתן [של חכמים] שלא תכוה"^ג. זו מדת ה**יראה** (=גבורה) בפני החכמים, וכן האש (גחלת) שייכת לגבורה. תפארת – "הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון"^ד. לימוד תורה שייך לתפארת^ה. נצח – "שמעון בן שטח אומר הוי מרבה לחקור את העדים והוי זהיר בדבריך שמא מתוכם

נערך ע"י יוסף פלאי.

א כמו במאמר של רבי פינחס בן יאיר "זהירות מביאה לידי זריזות וכו'", עבודה זרה כ, ב. לכל זה ראה שיעור כ' תמוז תשע"ו.
ב להלן מ"ג.
ג להלן מ"ג.
ד פ"ד מ"ג.
ה כאשר שלשת העמודים עליהם העולם עומד מקבילים לשלש הספירות חסד: גבורה: תפארת: חסד – גמילות: חסדים; גבורה – עבודה; תורה – תפארת.

א פ"א מ"ט.
ב סנהדרין יט, א.
ג שם מה, ב.
ד דניאל י, ח.
ה להלן מ"ג.
ו יא שבת ק"ח, ב.
ז יב תניא אגרת הקדש פ"ז.
ח יג דניאל יב, ג.
ט נעם אלימלך פרשת נח.

הסיפור החסידי

ה'אור לשמים' | איש על העדה

רבי מאיר הלוי רוטנברג מאפטא, מגדולי תלמידי החוזה מלובלין, נולד בשנת תק"ך לאביו רבי שמואל. בצעירותו נפטר אביו, ואימו פייגא גידלה אותו לבדה. למד בישיבתו של ה"כתר כהונה", אב"ד סטאבניץ, ובהמשך דרכו נעשה לתלמידו של החוזה. על אף גילו הצעיר, כיהן ברבנות סטאבניץ לאחר שעזב ה"כתר כהונה" את העיר. משם עבר לאפטא, החליף את ה'אוהב ישראל' שהחל לשמש ברבנות מעזיבוז', ובה גר עד סוף ימיו. לאחר פטירת החוזה ראו בו רבים מהתלמידים את ממשיך דרכו, והוא נעשה לאחד הגדולים שבאדמו"רי פולין. נפטר ביום כ"ה בתמוז תקצ"א ומנוחתו כבוד באפטא.

עלה הרבי עצמו ללוי – והקורא קרא כנהוג עד שלישי והביט על הרבי. הרבי לא רמז לו כלום, על כן המשיך בקריאתו הלאה ומפעם לפעם הביט על הרבי אם ירמוז לו לסיים. רק כשקרא הפרשה "יפקד ה' אלקי הרוחות איש על העדה אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו" רמז הרבי להקורא, ובזה סמך את רבי מאיר להיות איש על העדה.

עוד בחיי החוזה מלובלין, נסע לפעמים רבי מאיר אל תלמידו "היהודי הקדוש" מפרשיסחא זצוק"ל. כאשר רצה לחזור לביתו באחת מנסיעות אלו, ונכנס לקבל מהרב הקדוש ברכת הפרידה, אמר לו היהודי הקדוש שזאת הוא בטוח: שכאשר אומר איש ישראל הפסוק "שמע ישראל" בכל כחו פעם אחת, כבר נתיימש ממנו הבעל דבר לגמרי ויודע שלא יפעל שוב אצלו. מה עושה? נותן לפניו מדרגות רמות, וכך יכול לעשות עמו מה שלבו חפץ, כי כבר הוא שלו. מה יעשה האיש החכם להנצל מפח יקוש? ילך ליער ויצעק להשי"ת בלי הפוגות, ולא יזוז ממקומו עד שיינטלו ממנו כל המדרגות. פטרו לשלום, ונסע לביתו.

בחצר לובלין, המשופעת בצדיקים, לא ידעו מראש את מי ימנה הרבי לממלא מקומו. אולם רמז החוזה שלא יסתלק מן העולם טרם שימנה מנהיג. על כן, בערך בפרוס הפסח בשנת תקע"ה, בראותם שהרבי חולה וחלוש, החליטו גדולי תלמידיו (ובהם האור לשמים) שלא לנסוע אליו, כדי שלא יוכל למנות ממלא מקומו, וממילא לא יסתלק. ברם, לאחר כמה שבועות אחזתו להאור לשמים תשוקה לנסוע לרבו ללובלין, אבל הוא התגבר על עצמו ולא נסע. אחר עוד כמה שבועות אחזתו שוב תשוקה זו, והוא חזר והתגבר על עצמו ולא נסע.

ככה נמשך הדבר עד פרשת פנחס, שאז לא יכל עוד להתאפק, ונסע ללובלין לשבת. והנה, אצל הרבי מלובלין היה המנהג בקריאת התורה, שבכל פעם שהגיע הקורא למקום שאפשר לסיים שם, היה מביט על הרבי, ואם הרבי לא רמז לו לסיים, המשיך בקריאתו הלאה עד שרמז לו. בשבת ההיא צווה הרבי לקרוא להאור לשמים ללוי – בדרך כלל

מען מיך, ווארים ער איז דאך געווען מיין רוקען האלטער" [מתכוונים אליי, הרי הוא היה מחזיק אותי מאחור]. ובי"ב אלול של אותה שנה נפטר רבי בונם.

תכונתו המובהקת של בעל ה"אור לשמים", בזכותה מונה לממלא מקום רבו, היא תשוקת הלב שאיננה נשלטת על ידי השכל. כאשר הרצון לנסוע לרבי נובע ממניע שכלי, אפשר לאסור אותו ברהיטי המח, ולהימנע מנסיעה בכדי להאריך את חיי הרבי. זוהי מדת כל אדם, היכול להשליט את המח על הלב ולחשב את צעדיו. אך בכדי להיות מנהיג, יש לגלות את **פנימיות הלב**, השולטת אף על המח. בכדי להוביל את העם במציאות המשתנה ללא הרף, נצרכת יכולת הכרעה דינמית שאיננה עומדת תמיד בכללי השכל. תכונה זו הפגין רבי מאיר גם בסיפור השני, כאשר ידע להתגלגל מכל ה'מדרגות' בכדי לשמור על הנקודה הפנימית של ההתמסרות ב"שמע ישראל". גם אם בחיצוניות מתרגש הלב, וגם אם מסתחרר הראש — פנימיות הלב אינה מניחה ליפול.

אמנם, יש דרגה שלמעלה מכך. זוהי פנימיות המח, השליטה אף על פנימיות הלב. פנימיות המח חושפת את ההיגיון הנסתר מאחורי רצון הלב ההפכפך לכאורה, ומחלצת ממנו דרך קבועה ויציבה (ואולי בעזרתה ידע היהודי הקדוש להנחות את רבי מאיר כיצד לנהוג).

בדרגה זו עמד גם רבי בונים מפשיסחא, אך רבי מאיר מאפטא איש הלב ראה את שיטתו כשכלתנית יתר על המידה. משום כך אמר עליו רבי בונים: "הוא החזיק אותי מאחור". בביקורתו שמר רבי מאיר על פנימיות המוח של רבי בונים שלא תחזור לאחוריה, ותהפוך לחיצוניות. ומשהסתלק לא יכל עוד רבי בונם לשהות בעולם.

כל הדרך חשב רבי מאיר, ולא ידע למה אמר לו אלו הדיבורים. אך חלף ועבר איזה זמן, ובקומו בבוקר פתאום הוא שומע מה שהעוף מצפצף, מה שחמור נוער ומה שבהמה צועקת, ויודע מה שכל הברואים מדברים זה לזה, ולא ידע מאין בא לו זאת, עד שנזכר דברי היהודי הקדוש שאמר לו אז, כי מעשה בעל דבר הוא להושיט מדרגות בכדי להשיג את האדם. עשה כעצתו, ולא זז משם עד שנלקחו ממנו חזרה כל המדרגות.

אך דבר אחד נשאר לו, ואמר לאחר שנים לתלמידיו שילמדו ממנו זאת המדרגה, כי טוב ומועיל הוא לנשמה: לשלוח נשמתו לטבול בנהר דינור, וכאשר תחזור להגוף תהיה נקיה וטהורה מאין כמוה. וכהתימו לדבר נפל ראשו על סמוכות הכסא ונתעלף, ולולא ששמעו ממנו מתחלה הדברים הנ"ל היו חושבים שנגווע אל עמיו ונסתלק חלילה. כן נשתהה איזו שעה, עד שמעט מעט חזרה אליו נשמתו והתחיל לנשוב רוח חיים באפיו, וחזר לאיתנו ואמר להם: לא אוכל לתאר לפניכם גודל התענוג ונועם ידידות עריבות מתיקות נעימות יופי וטהור וצחות הנשמה כעת.

כאמור, נסע רבינו כתלמיד אל היהודי הקדוש מפרשיסחא. אך עם ממשיכו רבי שמחה בונם זצוק"ל לא הסכים, ואף היה מהחולקים הגדולים עליו ועל שיטתו החדשה בחסידות. ברם, היו אלו עניינים נשגבים מבינת האדם הפשוט.

בעת שנפטר רבינו, היה איש אחד מבשר להרב הקדוש רבי שמחה בונם הבשורה הטובה [לפי דעתנו] כי רבינו נפטר לעולמו, כי היו תמיד מחלוקות גדולות ביניהם. ורבינו שמחה בונם היה שוכב על מיטתו, ובעת ששמע זאת עמד ממיטתו, והיכה באצבעותיו ואמר: "דא מיינט

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

איך להפנים את הלימוד

אני לומדת הרבה מתורת הרב, ועוקבת אחרי החוברת השבועית, ושמחה בכך מאוד. לצד זאת, אני חשה ריקנות עמוקה בנפש, והיחסים עם בני משפחתי רוויי מתח ועצבים – מה שמקשה עליי מאוד. מדוע אחרי שאני מתמלאת בלימודים אני מגיעה הביתה ונופלת מאגרא רמה לבירא עמיקתא – מתחילה לריב עם כולם וליפול בעבירות? איך ממשיכים לתוך המציאות הקשה את כל החסידות שלומדים בשיעורים ושקוראים בספרים? איך מרגישים את ה' יתברך? איך מרגישים את אהבתו ותמיכתו?

מענה:

מה שיעזור לך הוא לעזור לאחרים. כל מה שאת לומדת ומבינה ב"ה, עליך להעביר ולהשפיע לעוד נשמות, להאיר להן באור התורה והחסידות. "כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים". לגבי נפילות, זכרי תמיד: "כי נפילתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור לי", "כי שבע יפול צדיק וקם", "כי יפול לא יוטל כי ה' סומך ידו". כל פעם שאת מצליחה להיות שמחה בבית, בגדלות מוחין, בלי נפילות

לקטנות מוחין, עליך להודות לה' מאוד מאוד על החסד חנם שהוא עושה עמך. תבשרי בשורות טובות.

רוצה להתגייר אבל מבולבל

שלום הרב,

שמי הוא דייוויד, אני בן 23 וחי באוסטרליה. לאחרונה נחשפתי לשיעורים של הרב ברשת ואני מרגיש שהם מעניקים לי הרבה מאוד בידע ובתובנות מעמיקות על השקפת התורה והיהדות. אני גוי וכבר זמן מה שאני לומד יהדות על מנת להתגייר [בקרוב ממש אני אמור להפגש עם ביה"ד כאן במלבורן ולהתחיל את התהליך באופן רשמי]. עד עכשיו למדתי בכוחות עצמי מחומרים שמצאתי ברחבי הרשת וכן שוחחתי רבות עם רב קהילה פה במקום מגורי. יש דבר אחד שמאוד טורד את מנוחתי וגורם לי לתסכול רב. ככל שאני לומד יותר ויותר, אני נחשף לדעות, שיטות וזרמים שונים ביהדות, וכאחד ששואף להצטרף ליהדות, זה מעמיד אותי במצב מבולבל – מהי הדרך הנכונה? לאיזה זרם עליי להצטרף? אני מבין שבסופו של דבר הכל כלול וטמון בתורה, אך זה מרגיש לי שלב "למתקדמים" בעוד אני תוהה היכן להתחיל את הדרך. אודה מאוד לעצת והכוונת הרב.

מענה:

היהדות המקורית על כל זרמיה ושיטותיה מתחילה בקיום המצוות כפי שנפסק בשלחן ערוך ובלימוד תורה על כל חלקיה, תורה שבכתב, תורה שבע"פ, נגלה ונסתר. משותף זה בין כל חכמי ישראל האמתיים לדורותיהם (אלפים ורבבות) גדול באלף מונים מאשר החילוקים למיניהם. גם במחלוקות עצמן – כגון בית שמאי ובית הלל – המחלוקת היא לשם שמים, וסופה באהבה ואחוה, "את והב בסופה". כשהחולקים אוהבים אמתיים אחד לשני, סופה של המחלוקת להתקיים בקיום שתי הדעות, היות שבשרשן "אלו ואלו דברי אלקים חיים" – ודבר זה הוא מצד עצמות ה' יתברך – נושא ההפכים – וזה עיקר החידוש של תורת ישראל. למעשה, צריך להתחיל מהחלק המשותף, הלכה למעשה, הכולל לימוד חלק הנגלה של התורה לעומק. בנוגע להשקפה והנהגה פנימית, כדאי להתחיל מלימוד ספר התניא [מומלץ להעזר בספרים שלנו באנגלית שמבארים ומסבירים את הדברים]. בשורות טובות ושתזכה להתקרב ולהצטרף לעם ישראל מתוך שמחה וענוה.

נחמת צוֹעֵם צוֹעֵם

לו סבה אחרת. אבל קודם לכן, אם כבר
דברנו על קיום מצוה בשלמות – בואו
נשמע כמה מלים על שלמות...

לכל בלתימות

אחד מכינויי של ה' יתברך בספר
הזהר הוא "שלימותא דכלא", שתרגומו
מארמית הוא 'שלמות הכל'. היות
וה' יתברך שלם בתכלית לכו הגיוני
שהמתנות שהוא מעניק ונותן לנו – גם
הן שלמות כמותו. ובכלל, כל מי שקשור
לה' 'נדבק' בתכונת השלמות שלו.

מהי המתנה הראשונה שקבלנו
מה' כמובן, התורה. התורה נקראת
"מדבר מתנה", וגם היא מצטיינת
בתכלית השלמות. למשל, ספר תורה
שחסרה ממנו אפלו אות אחת – נפסל
לשמוש. מי שמאמין בתורה, אבל כופר
רק במצוה אחת, נקרא אפיקורס משום
שהתורה פלה מקשה אחת מאת ה'.

זוהי שלמות התורה.

מהי המתנה הבאה שאנו מקבלים

"ו, אנה ממל שרקה'יוניטו!"

"שר-ק... מה???"

"שרקה'יוניטו. זה אנה למתקל לקכד י'י'י'

"מללסו, לד פטר פאחרון"

"סא זה טיב א' א'?"

"ב'ק'ק' ד'כד, כ' א' אנה מאנו א' מללסו."

א'כד א' ל'כ' כ'כ' – סא פ'ט'ח..."

בפרשה הקודמת למדנו על הדרך
השונות בהן חלקו בני ישראל את הארץ
לשבטים. ראינו גם כיצד מבטאת כל
דרך סוג אחר בעבודת ה' אצל כל יהודי.
הפרשות שלנו, מטות-מסעי, חוקמות
את חמש במדבר ועמו את תקופת
הנדודים של עם ישראל "בארץ לא
זרעה". אוט-אוט-אוט... זהו! עומדים
להכנס אל הקדש פנימה!

את ארץ ישראל אנו מצויים לרשת
בשלמות. עלינו לגרש ממנה את עמי
כנען שגרים בה, להפריח את השממה
ולישב אותה במלואה. צווי זה נאמר
בתורה מספר פעמים ובכל פעם מובאת

למצא חבויים במצות ירשת הארץ.
ללא פשרות!

אני משער שרובכם ודאי שמע על 'תכנית המאה', עליה מדברים בלם, ועל הסכנות שבה. אתם יודעים? זו לא הפעם הראשונה שעולה מזמה כזו. במשך 50 השנים האחרונות עלו וירדו שוב ושוב תכניות דומות (ולדאבוננו חלקן גם התממשו), וברוך ה' שעד היום "הקדוש ברוך הוא מצילנו מידם". דבר אחד ברור לנו: אין לנו שום זכות ושום הצדקה לותר על חלק אכה, ולו הקטן ביותר, של ארץ ישראל ולמסר אותו חלילה לידי עם אחר. מדוע?

ידוע שהרבי מליובאוויטש לחם בכל תקף ברעיון הפקרת חלקי ארץ הקדש וזעק על כך בכל הזדמנות אפשרית. את דבריו נמק הרבי בשלשה טעמים:

ההגיון הישר והשכל הפשוט אומרים שכל ותור מביא אחריו ותור נוסף, וכך פניעה מחלישה את הנכנע ומספנת אותו. כראיה לכך נהג הרבי לצטט הלכה מעניינת המובאת בהלכות שבת שבשולחן ערוך, וכך מובא בה: אם ערכו גוים מצור על עיר של יהודים שנמצאת במקום מבדד על גבול המדינה — מתר וחובה לצאת ולהלחם בהם אפילו בשבת. יותר מכה, ההתר לחלל שבת נתן גם אם ידוע שמטרת המצור של הגויים היא רק כדי לקחת את רכושם של היהודים. האם גזלת רכוש היא פקוח נפש? בדרך כלל לא. מדבר כאן בסוף הכל בהפסד

מה? ארץ ישראל. ארץ הקדש היא כמו מגרש ריק העומד למכירה. ברגע שיגיע קבלן ויתחיל לבנות את הבנין — נתחיל לראות איה אפשר לנצל היטב את המגרש. ארץ ישראל היא המגרש עליו אנו, בניו של ה', מישמים את כל מה שנתנו בתורה. ה' יתברך משתוקק שנבנה לו דירה בתחתונים, והמקום בו אנו יכולים לבצע את תשוקתו בשלמות הוא רק בארץ ישראל, שבראשה מתנוסס בית המקדש. בפרשת מסעי משרטט משה רבינו את גבולות הארץ, מצפון לדרום וממזרח למערב, על מנת שגדע היטב עד היכן עלינו לכבש ולישב. הפרוט המדיק אומר לי, שגם את המתנה הזו אנו מקבלים בשלמות, מבלי להחסיר ממנה אף פסת קרקע — "זאת הארץ לגבולותיה". זוהי שלמות הארץ. אבל רגע! מי מקבל את כל המתנות הללו? כמובן, אנחנו, בניו של ה'. אם נותן המתנה שלם והמתנות שמקבלים ממנו שלמות — בטח שגם אנו, מקבלי המתנות, מכרחים להיות בשלמות. לכל יהודי נפש אלקית, "חלק אלוה ממעל ממש", ואהבת ה' לכל אחד מאתנו היא כמו אהבת אבא ואמא לבן יחיד שנולד להם לאחר עשרים שנות המתנה וצפייה. אנחנו לא מותרים על אף יהודי. כל יהודי הוא יהלם, גם מי שנהאה לנו הרחוק ביותר. זוהי שלמות העם.

למה אני מספר לכם על שלש השלמויות? כי את שלשתן אני יכול

לומר קשור עם נושא השלמויות, בו פתחנו. כפי שה' יתברך הוא "שלימותא דכלא", כפי שאת תורתו אנו שומרים בשלמות וכפי שכל אחד ואחד מבניו יקר וחשוב בלי גבול – כך גם על ארצנו הקדושה להשאיר בידינו בשלמות! לא מותרים על אף גרגיר!

יראת הארץ בשלמות

שלשת הטעמים לשמירת שלמות הארץ בידינו מתאימים לשלשת השלמויות – שלמות התורה, העם והארץ. התורה פונה אל ההגיון הבריאי שלנו ומנמקת את האסור ואת הבריאי ספנה ממשיית ליהודים היושבים בארץ. גם השארתם של גוים בארץ במקום הרחוקתם ממנה גורמת לספנה גדולה. ותורים מסוג זה פוגמים בשלמות התורה; ותור תוך כפיות טובה במתנה שקבלנו מה' בנסים גלויים ובהשגחה פרטית מפלאה פוגמת בשלמות העם. עם ישראל הוא בנו יחידו של ה' יתברך, ואיזה בן מסגל להתנהג כך כלפי אביו? הטעם השלישי והאחרון קשור עם שלמות הארץ. למה לא לותר? כי בדבר קדוש וטהור פשוט לא שיה' לפגם! שגנזה לשמור על שלש השלמויות בשלמות! שבת שלום ומברך! **5'**

של ממון, אז מדוע מתר יהיה לחלל שבת עבור כך? הרי אם תפרץ שרפה בבית שלי אסור יהיה לי לכבות אותה רק כדי להציל את הרהיטים.

אלא שהגיון ההלכה הוא, שפאשר מדבר בעיר מרחקת – גם סכסוך על רכוש הופך למלחמת נפשות. באם תהיה העיר המרחקת פרוצה למעשי עד – יגיעו אחריהם גם התנכלויות לנפש והדבר יהפך לספנה של ממש. ותור לגוים על חלק מארץ הקדש ומסירתו לשליטתם מגביר את התאבון שלהם לפגע ביהודים. "הנה", אומרים לעצמם, "זה עובד. נמשיך לפגע בהם והם ימשיכו לותר". הרבי טען בתקף, שאפלו דבורים על רעיונות מסוג זה גורמים לנזק ולספנה ליהודים.

בנוסף נהג הרבי לומר, כי מסירת חלקים מארצנו הקדושה, אותם קבלנו במתנת חנם מה', היא כפיות טובה. אם יבוא מישהו ויתן לי מתנה ליום ההלדת שלי – הגיוני שאקח אותה בבניו ואזרק אותה לאשפה? במיחד פאשר מדבר במתנה כזו טובה, עליה נאמר: "טובה הארץ מאד מאד". מי מוכן לותר על פרס כזה? רק כפוי טובה מסגל לכה. "נחלת עולם לעם עולם".

הטעם השלישי והאחרון שנהג הרבי

צעצועי רוזנפלד

יפו 34 ירושלים | טלפקס 02-6240854

פרסיס בחסות:

אתה! בפניה הישירה הזו – ולא בגוף שלישי או בלשון רבים – אנו פונים אל ה' בכל הברכות והתפלות. העמידה הישירה והכנה מול ה', מתוך הרגשת נוכחותו ומתוך נוכחות אמתית שלנו במקום, היא שילוב פרדוקסלי של שויון והדדיות עם התמסרות מלאה, של לקיחת אחריות עם הכרה בכך שהכח כולו בא מהשי"ת. כשיודעים לעמוד כך מול ה', אפשר גם לעמוד כך מול הזולת ובכלל מול המציאות, בגובה העינים ובלי רמיה עצמית, ובעצם לזהות בכך את נוכחות ה' בכל דבר – "שויתי ה' לנגדי תמיד", לא רק מעלי כבוחן ובודק, אלא כנוכח מולי ועמי בכל מקום. האמירה 'אתה' היא יציאה מה'אני' ומתבניותיו, לראות את האמת שבמציאות – את האין האלקי שמופיע מתוכה. האיזון הפרדוקסלי הזה הוא העמדה הנפשית אליה מחנכת החסידות – כפי שמבאר הרב גינזבורג שליט"א – עמידה מול הפלא האלקי מתוך כנות אישית, מבלי לוותר על אף אחד מהצדדים, ובכך עוסק הגליון השבוע שוב ושוב: בשיעור האקטואלי, העוסק בברכת "רפאנו", בה מרבים לכוון בתקופה זו; בתדפיס מיוחד מתוך הספר שבעים פני חן (מראשוני הספרים של הרב, שטרם ראה אור), בפרק העוסק ב"חנך לנער על פי דרכו"; וגם בקטע קצר העוסק בחיבור הפילוסופיה הרציונאלית של הרמב"ם עם הפילוסופיה האקזיסטנציאליסטית המאוחרת – הכל לאור הקבלה והחסידות.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

